

Kielikuvia

Nykysuomen seuran tiedotuslehti

1/2000

Pekka Pälli

Nykysuomen seuran varapuheenjohtaja

Seittilehden pääkirjoitus. 3

Matti K. Suojanen

Nykysuomen seuran puheenjohtaja

Pääkirjoitus 4

Mikko Lehtonen

fil. tri, dosentti, Tampereen yliopisto

Kieli ja maskuliininen identiteetti 5

Markku Varis

fil. tri, yliassistentti, Oulun yliopisto

Intention tunnistaminen. 13

Paavo Nikula

oik. lis., oikeuskansleri

Uuden perustuslain kieliasu 17

Jutta Helenius

fil. maist., amanuenssi, Tampereen yliopisto

Nykysuomen seuran historiikki. 22

KIELIKUVIA

Nykysuomen seuran tiedotuslehti

ISSN 0783-6813

Toimitus

Päätoimittaja Matti K. Suojanen
Toimitussihteeri Marja-Leena Salo
Verkkoversion toimittajat Tommi Nieminen, Pekka Pälli

Toimitusneuvosto

Kalevi Koukkunen (Helsinki)
Harri Mantila (Oulu)
Antero Niemikorpi (Vaasa)
Valma Yli-Vakkuri (Turku)

Osoite

Nykysuomen seura ry
Suomen kielen ja yleisen kielitieteen laitos
33014 Tampereen yliopisto
Sähköposti: nykysuomen.seura@uta.fi

NYKYSUOMEN SEURA RY

Suomen kielen käyttäjien, opettajien ja tutkijoiden valtakunnallinen yhdysside

Nykysuomen seura on perustettu
25.10.1980. Seuran päätarkoitus
on kehittää ja vaalia suomen
kieltä, sen suullista ja kirjallista
käyttöä, jotta äidinkielemme
palvelisi mahdollisimman hyvin
eri kielenkäyttäjäryhmien
viestintätehtäviä. Lisäksi seura
pyrkii herättämään kiinnostusta
kielen tutkimusta, kielen opetusta
ja kielenhuoltoa kohtaan.

Puheenjohtaja Matti K. Suojanen
Sihteeri Auli Kulkki-Nieminen

Yhteystiedot

Nykysuomen seura ry
Suomen kielen ja yleisen kielitieteen laitos
33014 Tampereen yliopisto
Sähköposti: nykysuomen.seura@uta.fi

Jäsenmaksut

Opiskelijat 40 mk
Muut henkilöjäsenet 70 mk
Yhteisöt 150 mk
Tiedustelut:
rahastonhoitaja Sirpa Levola
puh. 050 5341 850
sähköposti: sirpa.levola@opekokeskus.fi

Seittikielikuvia

Tämä on ensimmäinen verkossa julkaistava *Kielikuvia*-lehti. Sama lehti (1/2000) on ilmestynyt jo aiemmin paperiversiona, josta tämä elektroninen versio on joitakin pieniä toimituksellisia muutoksia lukuunottamatta toisinto. Suurin ero paperiversioon on palstoitus: luettavuussyistä elektroninen versio on tehty yksipalstaiseksi ja näin ollen myös sivutus eroaa paperiver-siosta.

Koska kyseessä on jo aiemmin ilmestynyt *Kielikuvia*, ovat myös elektronisessa versiossa mainitut Nykysuomen seuran tiedot ja *Kielikuvia*-lehden toimitukselliset tiedot perua jo ilmestyneestä versiosta. Huomautettakoon kuitenkin siitä, että Nykysuomen seuralla on nyt oma uusi sähköpostiosoite: nykysuomen.seura@uta.fi.

Kielikuvia-lehden siirtäminen verkkoon on tehty yhtäältä taloudellisista syistä, ja ensimmäinen ”varsinainen” seitti-*Kielikuvia* ilmestyy syksyllä 2000 pelkästään elektronisena versiona. Toisaalta seittiin siirtyminen tuo *Kielikuville* toivoaksemme myös uutta lukijakuntaa ja tekee osaltaan Nykysuomen seuran toimintaa tunnetuksi sellaistenkin kieliasioista kiinnostuneiden keskuudessa, jotka eivät aiemmin ole tunteneet seuran toimintaa saati *Kielikuvia*-lehteä.

Seuraava *Kielikuvia* ilmestyy siis vain verkkoversiona mutta siitä eteenpäin *Kielikuvia* on tarkoitus julkaista sekä verkossa että paperiversiona, mikäli seuran taloudellinen tilanne sallii myös paperiversion.

Käsillä tai pikemminkin näytölläsi olevaa lehteä voi pitää eräänlaisena harjoitteluversiona. Siksi seura ja lehden toimitus toivookin palautetta etenkin lehden ulkoasusta, luettavuudesta ja teknisistä ratkaisuksista. Palautteen kautta syksyllä ilmestyvää verkkolehteä voidaan muokata tätäkin versiota ehommaksi. Verkkoversiosta vastaavat Tommi Nieminen (Tommi.Nieminen@uta.fi) ja Pekka Pälli (Pekka.Palli@uta.fi). Verkkolehden taitto on Tommi Niemisen käsialaa.

Toivotan antoisia lukuhetkiä *Kielikuvia*-lehden seittiversion kanssa. Ja liittykää nyt ihmeessä Nykysuomen seuran jäseniksi! Katsotaan sitten mitä kivaa keksittäisiin – paljon uutta ja mielenkiintoista on jo vireillä.

Pekka Pälli

Nykysuomen seuran varapuheenjohtaja

SEURAN VUOKSIKO?

Kaksikymmentä vuotta ei sinänsä ole kovin pitkä aika yhdistyksen elämässä. Pitkältä ja ankealta aika kuitenkin tuntuu silloin, kun toiminta hiljenee, apurahojen myöntäjät kääntävät selkänsä ja uusien ideoiden toteuttaminen resurssien puuttuessa estyy. Kevyemmin kulkee kelkka silloin, kun tilaisuudet antavat itselle ja muille ajattelemisen aihetta, kun ystäviä ja jäseniä riittää ja kun usko seuran perusideaan vahvistuu. Tästä on kiitoksen sana entisille ja nykyisille seuralaisille, toimihenkilöille ja esiintyjille enemmän kuin paikallaan.

Instituutiota ei kannata pitää yllä sen itsensä takia. On rohjettava tehdä dramaattisiakin päätöksiä, jos aukkoa toimintakentässä ei ole, jos vakiintuneet tieteelliset seurat, yliopistojen laitokset ja Kotimaisten kielten tutkimuskeskus omalla toiminnallaan vaikuttavat akateemisten ympyröiden ulkopuolellakin, niin että kielenkäyttäjryhmiä säännöllisesti tapaava Nykysuomen seura ja sen toiminta voidaan katsoa turhaksi ainakin kotipaikkansa ulkopuolella.

Silloin tällöin tulee näitä olemassaolon kysymyksiä ajatelluksi, mutta kun silmäilee kaksikymmenvuotista taivalta, ei, peräti subjektiivisesta näkökulmastaan huolimatta, voi olla aivan tyytymätön. Niin erilaisten ryhmien kanssa on käyty dialogia, julkaistu eri alojen kirjoittajien tekstejä ja viety viestiä kielentutkimuksen saavutuksista ja kielenohjailun suuntaviivoista suuren yleisön keskuuteen. Myös nykysuomen laaja tutkimuskenttä on tarvinnut ja tarvitsee näin luotuja kontakteja erilaisiin puhujiin kanssatutkijoina. Nauhureineen oppinut kenttätutkija voi toki tiedeihmisen tarkkanäköisyydellään havainnoida, mutta ei kuitenkaan aina näe olennaista, koska tieteen silmälasit aiheuttavat putkinäköä.

Toivon mukaan Nykysuomen seuran tilaisuudet ovat olleet eräänlaisia savantoja kaikille osanottajille, myös mukana olleille kielentutkijoille: on tavattu yhteiskunnan eri ryhmiä ja vaikuttavia persoonia, jopa “toisinajattelijoita”. On oltu yhdessä leppoisasti kieliasioiden parissa, mutta myös seuran vuoksi.

Matti K. Suojanen

Nykysuomen seuran puheenjohtaja

Mikko Lehtonen

Kieli ja maskuliininen identiteetti

Puheenvuoro Nykysuomen seuran syyssemapäivänä
Tuppisuisia? Miehetkö? Helsingissä 23.10.1999

Miestutkimus on nyt niin ”in” humanistisissa ja yhteiskuntatieteissä, etten yhtään ihmettelisi, vaikka joku piakkoin yrittäisi nostaa omaa häntäänsä ilmoittamalla, että se on itse asiassa jo ”passé”. Tästä huolimatta olisin itse taipuvainen ajattelemaan, että miestutkimus itse on merkki siitä, että tietyt hegemoniset maskuliinisuuden mallit ovat niin sanotusti ”passé”.

Asiat nousevat ihmistieteiden tutkimuksessa yleensäkin esiin post festum, juhlan jälkeen, sen jälkeen kun ne aletaan kokea jollakin tavalla problemaattisiksi, ellei peräti kriisiytyneiksi. Päättävän vuosikymmenen identiteettejä koskeva keskustelu on mielestäni tästä hyvä esimerkki. Niin sukupuoliset, etniset kuin kansallisetkin identiteetit joutuivat kriittisen tarkastelun kohteeksi juuri siksi, että niitä ei enää voitu sosiokulttuurisessa todellisuudessa ottaa annettuina. Kuten usein, miesten identiteettejä koskevassa keskustelussakin taide kulki jonkin verran tutkimuksen edellä kysymysten, vaikkapa sitten epäselvienkin, asettajana. Olen joskus luvannut kaljansille, joka osoittaa sellaisen suomalaisen miehen vuoden 1970 jälkeen kirjoittaman romaanin, josta ei kyettäisi lukemaan esiin mieheyden kriisiytymisen teemaa. En ole toistaiseksi joutunut tarjoamaan tuopillistakaan, mutta tarjoukseni on edelleen voimassa.

Maskuliinisuuden totut mallit ovat siis ainakin jonkinlaisessa kriisissä. On kuitenkin syytä muistaa, että tässä kriisissä ei ole kyse vain maskuliinisuuden kriisistä. Kotoisessa mieskeskustelussamme tuntuu joskus jäävän unhon se, että maskuliinisuus ei muutu tyhjiössä. Mieheyden (aivan samoin kuin naiseudenkin) muutoksilla on kanssamuutoksensa, jotka vaikuttavat muutoksen vauhtiin ja suuntaan. Tätä näkemystä voidaan perustella sillä kannalla, jonka mukaan mieheys ei seiso itsensä varassa, vaan saa identiteettinsä nimenomaan suhteestaan muihin seikkoihin, esimerkiksi naiseuteen. Niinpä miehen muuttumistakaan ei voi tarkastella vain mieheyden näkökulmasta, vaan se on suhteutettava muihin käynnissä oleviin yhteiskunnallisiin ja kulttuurisiin muutoksiin. Tässä otan aluksi esille näistä kanssamuutoksista kolme: yksilöitymisen, globalisoitumisen ja medioitumisen. Kukin niistä on antanut ja antaa panoksensa mieheyden muuttumiseen.

*Maskuliinisuus ei
muutu tyhjiössä.*

Perhe-elämä muutosten indikaattorina

Historioija **Eric Hobsbawm** huomauttaa 1900-luvun historiassaan Äärimmäisyyksien aika (Vastapaino, 1999), että paras tapa tarkastella vuosisatamme kulttuurisia muutoksia on tutkailla perheessä ja kotitalouksissa tapahtuneita muutoksia. Hobsbawmin mukaan ihmiskunnan historiassa olivat pitkään vallitsevina avioliitto ja siihen liittyvä puolison ensisijaisuus sukupuolikumppanina, aviomiesten ylemmyys aviovaimoihin nähden eli patriarkaatti, vanhempien ylemmyys lapsiin nähden samoin kuin vanhempien sukupolvien ylemmyys suhteessa nuorempiin polviin. 1900-luvun toisella puoliskolla nämä vanhat sukupuolten ja sukupolvien väliset suhteet ovat kuitenkin länsimaissa muuttuneet kiihtyvällä vauhdilla (s. 404–408).

Esimerkiksi Englannissa tilastoitiin Hobsbawmin mukaan vuonna 1938 yksi avioero jokaista 58 solmittua avioliittoa kohden, mutta 1980-luvun puolivälissä avioeroja oli yksi jokaista 2,2 solmittua liittoa kohden. Samaan aikaan yksin elävien ihmisten määrä kasvoi räjähdysmäisesti. Kun vuosisadan alun Isossa-Britanniassa vain kuutisen prosenttia kaikista kotitalouksista oli yhden hengen talouksia, vuonna 1995 sinkkotaloudet muodostivat jo yli neljänneksen kaikista talouksista. Useissa suurkaupungeissa miltei puolet kotitalouksista oli sinkkotalouksia (Näin on nykyään myös Helsingissä). Tämän kääntöpuolena perinteinen ydinperhe – äiti, isä ja lapset – rapautui. Yhdysvalloissa ydinperheitä oli kotitalouksista vuonna 1980 enää 29 prosenttia ja Ruotsissa 25 prosenttia. Joka toisen Ruotsissa 1980-luvun puolivälissä syntyneen lapsen äiti oli naimaton.

Kielletty hedelmä muuttunut sallituksi

Nämä muutokset puolestaan ovat yhteydessä sukupuolista käyttäytymistä koskevissa säännöissä tapahtuneisiin dramaattisiin muutoksiin. Homoseksuaalisuus oli kriminalisoitu Suomen lisäksi monissa muissakin maissa vielä 1960-luvulla. Samalla vuosikymmenellä syntyivät kuitenkin ensimmäiset näkyvät homojen alakulttuurit San Franciscossa ja New Yorkin Greenwich Villagessa. Avioero tuli lailliseksi paavinvallan luvatussa maassa Italiassa vuonna 1970. Myös ehkäisyvälineet ja syntyvyyden säännöstelyä koskeva tiedotus laillistettiin Italiassa vuonna 1971 ja abortista tuli siellä laillinen vuonna 1978. Kaikki tämä merkitsi paitsi Italiassa myös länsimaissa ylipäättään sitä, että aiemmin kielletystä tuli paitsi sallittua myös normaalia.

Aiemmin kielletystä tuli paitsi sallittua myös normaalia.

Yksilö kampitti yhteiskunnan

Näitä 1900-luvun jälkikäteen ajatellen varsin nopeita ja syvältä kouraisseita kulttuurisia muutoksia voi kuvata yksilön voitoksi yhteiskunnasta. Ne menneisyyden siteet, joilla ihmiset oli kiinnitetty yhteisöihinsä, ovat

höltyneet ja joissakin tapauksissa murtuneet kokonaan. Voimallisimmin muutokset ovat kolhineet nimenomaan perinteisiä yhteisöjä, kuten perheitä ja kirkkoja. Vanhan moraalisen sanaston oikeuksineen ja velvollisuuksiineen, keskinäisine sitoumuksineen, synteineen ja hyveineen, uhrautumisineen, omatuntoineen tai palkkioineen ja rangaistuksineen on korvannut halun ja tyydytyksen kieli, yksilöiden kieli. Vanhat suuret kertomukset ovat näivettyneet pahoin. Perinteiset arvojärjestelmät samoin kuin inhimillistä käyttäytymistä säädelleet konventiot ovat rapautuneet.

Miehen kriisissä ei tältä kannalta olekaan kyse ensisijassa siitä, että ”ne pirun akat” ovat muuttuneet viime vuosikymmeninä kovin äänekkäiksi. Naisten äänekkyyteen on syynsä, jotka eivät palaudu yksin sukupuolten välisiin suhteisiin, vaan myös sukupolvien ja yksilöiden ja yhteisöjen suhteisiin. On syytä muistaa, että miehen kriisi on osa vanhan järjestyksen ja ihmisten välisten perinteisten suhteiden kriisiä.

Globalisoituminen kasvattaa miehen mallien määrää

Pitkin harppauksin 1900-luvulla edennyt globalisoituminen on merkinnyt kansallisvaltioiden taloudellisen, poliittisen ja kulttuurisen merkityksen suhteellista heikkenemistä. Aiheemme kannalta tämä ei ole vailla seurauksia, koska modernit mieheyden mallit on juurrutettu miehiin pitkälle juuri kansallisuuksia ja niiden idealisoituja miehisiä piirteitä koskevan puheen kautta. Mieheyttä muovanneilla instituutioilla – esimerkiksi suuryrityksillä, armeijoilla, urheilulla ja kulttuurituotannolla – on ollut läheinen yhteys kansallisten identiteettien tuottamiseen. Kaikki ne ovat tuottaneet samaan aikaan sekä sukupuoleen että kansallisuuteen liittyviä identiteettejä.

Yksi globalisoitumisen seuraus on se, että saatavilla olevien miesten mallien määrä kasvaa huomattavasti.

Globalisoituminen hajottaa kuitenkin perinteisiä kansallisia julkisuuksia ja pilkkoo yleisöjä. Paikallinen ja kansainvälinen, lokaali ja globaali, alkavat ottaa kansallisen paikkaa identiteettien tuottamisessa. Yksi globalisoitumisen seuraus

on se, että saatavilla olevien miesten mallien määrä kasvaa huomattavasti. Kansallisesti muovattujen mallien rinnalle nousee muita malleja, jotka ovat syntymaissaan voineet olla hyvinkin marginaalisia, mutta joista voi tulla globaalisti tunnettuja ja jopa tavoiteltuja. Esimerkkejä tästä eivät ole vain homokulttuurit, vaan myös vaikkapa hipit, rastat tai hiphopparit.

Kansakuntien identiteettien rapautuminen puolestaan ei voi olla vaikuttamatta myös maskuliinisiin identiteetteihin, koska suuri osa maskuliinisuuden kohdistuvasta säätelystä on tapahtunut puhumalla kansallisista identiteeteistä. Kun Suomessa on puhuttu siitä, millainen suomalainen on, tällä on perinteisesti tarkoitettu ensisijaisesti tai jopa pelkästään miehiä.

Ihmisten välinen yhteys toimii median välityksellä

Yksilöityminen ja globalisoituminen kulkevat käsi kädessä medioitumisen kanssa. Medioituminen tarkoittaa jokapäiväisen elämän kasvavaa mediavälitteisyyttä. Nykykulttuuri, samoin kuin havainto- ja kokemusmaailmamme, ovat lisääntyvässä määrin mediatekstien välittämiä. Ihmisten suhteet ulkomaailmaan, toisiin ihmisiin ja itseensä määrittyvät enenevästi median kautta. Medioitunut kulttuuri merkitsee kulttuurin arkistumista, pyhyiden hohteen riisumista sen vaiheilta, hierarkioiden purkautumista. Saatavilla olevat miehen mallit eivät medioituneessa maailmassa ole peräisin yksin omasta elinympäristöstä tai kansallisesta kulttuurista, vaan mieheyttä voi ainakin periaatteessa rakentaa paljon suuremman valikoiman varassa. Saatavilla olevien kulttuuristen kuvien lisääntyvä määrä kasvattaa lisäksi yleistä kulttuurista refleksiivisyyttä – itse kunkin oman minuuden peilaimista median tai kasvokkaisen kanssakäymisen avulla.

Medioitumisen käsittelyn voi perustaa Eric Hobsbawmin huomioon, jonka mukaan 1990-luvulla elettiin maailmassa, joka pystyi *tuomaan päivittäin ja tunneittain jokaiseen enemmän tietoa ja viihdettä jokaiseen kotiin kuin konsanaan oli ollut tarjolla kuninkaallisille vuonna 1914* (s. 28). Se 1900-luvun lopun maailma, josta Hobsbawm puhuu, on läpikotaisin medioitunut maailma, jossa niin inhimillisestä kulttuurista kuin havainto- ja kokemusmaailmoistammekin tulee yhä pidemmälle eri mediumien välittämiä.

Mediasta keskeinen identiteetin rakentaja

Jokapäiväinen elämä on yhä enemmän median läpäisemää. Joukkotiedotuksen läsnäolo arkielämässä käy jatkuvasti intensiivisemmäksi. Median kautta välittyvät tekstit ovat yhä keskeisempiä yksilöllisen ja kollektiivisen identiteetin rakentamisessa, kuten myös siinä, kuinka ihmiset suhtautuvat toisiinsa ja millaiselta maailma heidän ympärillään näyttää. Niinpä myöhäismodernia kulttuuria luonnehtii yleinen refleksiivisyyden lisääntyminen. Tämä puolestaan sisältää kasvavan subjektien itsereflektion, joka koskee myös itse kunkin sukupuolisia identiteettejä.

*Joukkotiedotuksen
läsnäolo arkielämässä
käy jatkuvasti
intensiivisemmäksi.*

Media toimii kasvavasti peilinä, jota kautta neuvottelemme jatkuvasti siitä, keitä olemme. Jonkin Men's Health -lehden äskettäinen maihinnousu Suomenniemelle on yksi varsin kuvaava esimerkki medioitumisen maskuliinisuudelle aiheuttamista muospaineista. Tuskin me miehet olemme toipuneet Pohjois-Karjala -projektista ja oppineet pitämään salaattia muunakin kuin jänisten ruokana, niin meidän ruumiitamme aletaan ohjailla ja säädellä ulkoapäin samaan tapaan kuin naisten kohdalla on jo vuosikymmenet tehty.

Miehen mallin pysyvät piirteet

Kaikki muuttuu eikä kuitenkaan muutu. Keskellä miehen mallien myllerystä on havaittavissa myös tiettyä itsepintaista pysyvyyttä. Tästä kaikesta voi yrittää saada otetta kirjallisuuden- ja kulttuurintutkija **Raymond Williamsin** käyttöön ottamien käsitteiden *vallitseva, jäänteellinen* ja *orastava* avulla. Mieheyden malleissa on tältä kannalta läsnä samaan aikaan sekä vallitsevia – hegemonisessa asemassa olevia – että jäänteellisiä ja orastavia aineksia.

Vallitsevalla eli hegemonisella mieheydellä voisi tarkoittaa niitä mieheyden malleja, jotka suuri osa miehistä elää todeksi päivittäin. Se on yhtä kuin ne merkitykset ja käytänteet, jotka yleisyytensä vuoksi näyttävät useimmista ”terveen järjen” mukaisilta, siltä ”miten asiat ovat”. Hegemoninen mieheys on elämän eri alueille ulottuva käytäntöjen ja odotusten kokonaisuus, useimpien miesten identiteetin perusta. Siinä yhdistyvät sekä mieheyden traditiot, sen monet instituutiot että välitön arkinen kokemus. Kulttuurissamme edelleen vallitseva mieheys on pitkälle sellaista, jossa mieheys on luonnolliseksi nähty normi, jotain niin kiistatonta ja itsestään selvää, että siitä on turha edes puhua. Turhat pulinat pois, sillä pojat ovat poikia ja sillä siisti.

Suomalaisessa miehen mallissa aimo annos jäänteellisuutta

Jäänteelliset mieheyden mallit ovat sellaisia, jotka eivät kuulu vielä kokonaan menneisyyteen. Ne ovat kyllä muotoutuneet menneisyydessä, mutta vaikuttavat edelleenkin nykyisyydessämme. Erotuksena jäänteellisistä mieheyden malleista voisi mainita sellaiset arkaaiset, jo menneisyyteen kuuluvat, mutta uudelleen henkiin herätetyt mieheyden mallit kuin Rauta-Hannut tai isä- ja poika-Turkan ritari-ihanteet. Niillä tuskin on enää – synnyttämäänsä nostalgisuutta lukuun ottamatta – laajempaa kulttuurista kaikkupohjaa.

Tällaisesta arkaaisesta mieheydestä poiketen jäänteellisellä mieheydellä näyttää suomalaisessa kulttuurissa olevan edelleen vahva vaikutus. Vallitsevat mieheyden mallimme ovat pitkälti peräisin jo menneeltä ajalta, mutta me elämme niitä edelleen todeksi päivittäin. Matkustamme tulevaisuuteen selkään edellä, menneeseen katsellen. Ehkä kokemamme mieheyden kriisi liittyykin kipeimmin juuri siihen, että maailman mullistumisesta huolimatta mieheytemme mallit periytyvät edelleenkin pitkälle Saarijärven Paavon, Sven Tuuvan tai Paavo Nurmen kaltaisilta hahmoilta.

*Mieheytemme mallit
periytyvät edelleenkin
Saarijärven Paavon
kaltaisilta hahmoilta.*

Pinnalta katsoen suuri osa nykyisestä mieheyden kriisistä näyttääkin olevan enemmän tai vähemmän harmistunutta reagoimista hegemonisen (ja sellaisena paljolti myös jäänteenomaisen) mieheyden rauhaan kohdistuvaan häirintään. Mieheydenkin kohdalla totuttuun identiteettiin kohdistuvaksi koetut uhkat voivat synnyttää pakonomaista tarrautumista totuttuun, mattimäkelämäistä miesfundamentalismia.

Identiteetti tuotetaan kielessä

Mutta sitten viimeinkin varsinaisesti esitykseni otsikkoon – kieleen ja identiteettiin –, josta emme toki ole tähän astikaan olleet kaukana. Perusteeseini on, että subjektien identiteetit ovat toisten tai ihmisten itsensä kielessä esittämiä kertomuksia, tarinoita, historioita. Ne ovat jotain sellaista, mikä tuotetaan, tehdään, kerrotaan kielessä eivätkä suinkaan jotakin, mikä löydettäisiin valmiina. Identiteetit rakentuvat aina muistoille, fantasioille, kertomuksille ja myyteille. Tällaisina kaikki identiteetit ovat omaksuttuja.

Subjektit ovat aina olemassa merkityksenannon kautta. Mutta myöskään merkityksenantoa ei voi irrottaa subjekteista, jotka käyttävät merkityksenantoa ja määrittävät itse siitä. *Merkityksenanto*, *subjekti* ja *symbolinen järjestys* liittyvät kaikki läheisesti toisiinsa, kuten semiootikko **Kaja Silverman** on huomauttanut. Kieli ei tältä kannalta ole ensisijaisesti viestinnän väline, vaan pikemminkin kulttuurisen konstruoimisen keino, jolla me tuotamme itsemme ja jolla meitä tuotetaan.

Kerronta identiteetin luojana

Varsin usein pohdittaessa kielen ja sukupuolisten identiteettien suhdetta, kiinnitetään päähuomio kielen paradigmaattisiin piirteisiin – sanastoihin, konnotaatioihin, vallitseviin diskursseihin jne. Olen itsekin harrastanut tämänkaltaisia erittelyjä, mutta tänään haluan täydentää tällaista ikään kuin avaruudellista tai spatiaalista ulottuvuutta ajallisella eli temporaalisella ulottuvuudella, kerronnalla.

Kertominen syntyy maailmaa koskevien kokemustemme ja niiden kielellistämisen kohtaamisessa. Kertomukset eivät ole puhtaita ja yksinkertaisia kopioita kokemuksistamme, vaan kokemusten merkityksellistämistä tiettyllä tavalla. Elämän muuttaminen kertomuksiksi tuottaa alkuja ja loppuja muuten päättymättömiksi esittäytyviin tapahtumasarjoihin. Kerronta pukee kokemuksemme tiettyihin muotteihin, ja antaa siten muotoa ja järjestystä maailmaan, jossa elämme. Tästä huolimatta, tai kenties juuri tämän vuoksi, kertomuksissa ei ole mitään ”luonnollista”. Alkujen ja loppujen valinta, kerrotun aineksen kelpuuttaminen mukaan ja muun jättäminen pois ovat sidoksissa kulloinkin käypiin kerrontamalleihin.

Itse asiassa vasta kieli tekee ylipäättäänkin mahdolliseksi sen, että subjekti ja subjektiviteetti voivat olla olemassa. Jokainen ’minä’ on väistämättä subjekti. Kukaan ei voi olla ’minä’, ellei hänellä ole erisnimeä, joka puoles-

taan annetaan kauan ennen kuin nimen saaja oppii sanomaan 'minä'. Me synnymme kieleen, jossa meidät on jo nimetty (vieläkin yleensä) isän nimen mukaan, ja jossa emme myöskään valitse omaa etunimeämme.

Edelliseen liittyen on hyödyllistä palauttaa mieleen, mitä **Emile Benvenistellä** oli sanottavana subjektin ja kielen suhteista. Benvenistehän painotti, että subjektivisuus on olennaisesti *puhujan kykyä asettaa itsensä subjektiksi*. Subjektiviteetti on siis kielen perustava ominaisuus: *Kielessä ja kielen kautta ihminen muodostaa itsensä subjektiksi, koska vain kieli tuottaa 'minän' käsitteen todellisuudessa, sen omassa todellisuudessa*. Vasta tämä kyky asettaa itsensä subjektiksi kielessä ylittää ne aktuaaliset kokemukset, jotka se kokoaa yhteen, ja tuottaa tietyn suhteellisen yhdenmukaisen tietoisuuden. *'Minä' on hän, joka sanoo 'minä'*, kuten Benveniste asian tiivistää.

Tällä käsityksellä subjektiviteetista on tärkeitä seurauksia subjektien representoimista koskeville käsityksille. Kuten Benveniste kirjoittaa, *subjektin identiteetistä ei ole muuta objektiivista todistusta kuin se, minkä tämä itse näin esittää itsestään*. Subjektiviteettia ei siis ole jonakin valmiina kielellisten tekojen ulkopuolella, vaan se tuotetaan kielessä.

Performatiivin valta identiteetin muodostajana

Tästä päädyimmekin päivän viimeiseen huomautukseeni, joka koskee sukupuoli-identiteettien ja performatiivisuuden suhdetta. Viime vuosien kasvavalla kiinnostuksella performatiivisuutta kohtaan on tietenkin vankat yhteytensä **J. L. Austinin** 1960-luvulla käynnistämään puheaktiteoriaan, mutta myös uudempi kontekstuaalinen kulttuurintutkimus on kehitellyt näkemyksiä mm. identiteettien performatiivisesta luonteesta. Feministisen tutkimuksen piirissä tältä kannalta huomionarvoisimpia nimiä on ehdottomasti **Judith Butler**. Kiintoisaa kyllä, edellä esittelemäni pitkälti strukturalistinen ja jälkistrukturalistinen käsitys kielen ja subjektiviteetin suhteista näyttää sekin päätyvän käsityksiin, joiden mukaan identiteetit toteutuvat kielellisissä performansseissa.

Maskuliinisuuden ja kielen tutkimuksen kannalta performatiivisuuden kuvittelisi olevan tavattoman otollinen lähestymistapa. Eikö maskuliinisuus todennukin paljolti rituaaleissa, seremonioissa ja instituutioissa samoin kuin toistuvissa kielellisissä rakenteissa, jotka kaikki olivat Austinin, samoin kuin puheaktiteoriaa hänen jälkeensä kehitelleiden **John Searlen** ja **H. P. Gricen**, mielenkiinnon kohteita?

Sukupuoliko pikemminkin tekemistä kuin olemista?

Lea Laitinen ja **Lea Rojola** kirjoittavat toimittamansa, toistaiseksi valittavan vähälle huomiolle jääneen kirjan *Sanan voima* (SKS 1998) johdannossa identiteettien ja performatiivisuuden suhteista. He huomauttavat, että kielessä tapahtuvissa nimeämisissä on *aina mukana monimutkainen valan ja diskurssin historia*. He viittaavat tässä mainitsemaani Judith Butleriin,

joka tarjoaa esimerkkinä kutsun heteroseksuaaliseen identiteettiin, joka kuuluu sillä hetkellä, kun lapsen syntyessä lausutaan sanat ”tyttö/poika tuli” .

*Sukupuolta olisi
ajateltava pikemmin
tekemisenä kuin
olemisena.*

Tästä lähtien performatiivin valta hallitsee sukupuolisen identiteetin muotoutumista. Vaikka yksilöt eivät voi saavuttaakaan annettua normia (mistä miestutkijat ovat maskuliinisuuden kohdalla useaan otteeseen huomauttaneet), näiden on pakko kaiken aikaa toistaa, siteerata sitä voidakseen toimia uskottavasti tyttöinä tai poikina, naisi-

na tai miehinä. Näin sukupuolittaminen tapahtuu performatiivisessa käytännössä, jossa on mukana subjektin omaa toimintaa, mutta myös tähän kohdistuvaa valtaa ja normittamista. Judith Butler ehdottaakin, että sukupuolta – siis myös mieheyttä – olisi ajateltava pikemminkin tekemisenä kuin olemissena.

Itse muistan kirjassani Pikku jättiläisiä (Vastapaino, 1995) päätyneeni varsin samanlaisiin näkemyksiin puhuessani maskuliinisuudesta konstruktiona, kielellisten käytäntöjen tuotteena. Nyt, neljä vuotta myöhemmin, minusta näyttää siltä, että performatiivisuuden tutkimus voisi olla hedelmällinen tapa jatkaa edelleenkin vallitsevien, jäänteenoimaisten ja orastavien maskuliinisten identiteettien purkutyötä.

Markku Varis

Intention tunnistaminen

Tekstien intentioiden eli tavoitteellisten päämäärien tutkimista pidetään lingvistikseen usein lähes mahdottomana, vaikka arkikeskusteluissa ihmiset tekevätkin intuitiivisia päätelmiä viestin lähettäjän tarkoituseristä. Millä tavalla keskusteluntutkimus sekä diskurssi- ja genreanalyysi auttavat intentioiden tunnistamista?

Intentioiden osoittamisen ongelmana kielitieteessä on, että kyse on viestin lähettäjän psykologisesta toiminnasta. Niinpä sanotaan, että puhujan tai kirjoittajan päähän on kielitieteen menetelmin mahdotonta päästä. Lisäksi intention havaitsemista häiritsee se, että puhujan ja kirjoittajan intentiot ovat usein hyvin spontaaneja ja päämäärien tavoitteet saattavat vaihdella kesken viestintäprosessin. Näinhän tavallisesti käy esimerkiksi kirjoitettaessa kaunokirjalista teosta.

Vaikka intention olemus on epämääräinen, kielifilosofiassa sitä pidetään yhtenä tekstin merkitysrakenteen osana – siinä missä vastaanottajan tulkintaa ja koko viestinnän kontekstiäkin. Tällöin intentio käsitetään viestin lähettäjän aikomukseksi laatia sisällöllisesti koherentti ja rakenteellisesti sidoksinen teksti, joka samalla on väline tiettyjen tavoitteiden saavuttamisessa.

Puheaktiteoriassa intentioiden tarkastelu nojautuu pitkälti **H. Paul Gricen** (1990 [1957]) teoriaan, jonka mukaan kielellisen ilmauksen tilannemerkitykset perustuvat juuri puhujan tarkoituseriin. Keskustelussa viestin vastaanottajan tehtävänä taas on tunnistaa, mikä on viestin aiottu sisältö ja sen intentionaalinen sävy. Esimerkiksi lauseessa *Ahtisaari tekee yhä hyvää työtä* juuri intentio vahvistaa lausuman todella todeksi – tai kierteleväksi sa-laivaksi.

Tärkeää on havaita, että ihmistoiminnoissa intentionaalisuus on eräänlainen jatkuva. Esimerkiksi erilaiset pelot ja epämääräiset levottomuuden tuntemukset ovat vailla intentiota; ajatusten, uskomusten ja toiveiden kaltaiset tilat ovat jo selkeämmin intentionaalisia, vaikka ne eivät suuntaudukaan mihinkään tiettyyn kohteeseen samalla tavoin kuin rakkaus tai viha (Searle 1983: 1–4).

Kielenkäyttöön intentioissa pätee **Urho Määtän** päätelmä, jonka mukaan verbaalisen kielen lausumat ovat aina intentionaalisia: ne on tarkoitettu tekemään jotakin – niillä siis on perusfunktio. Itse ilmauksen merkityksen kannalta intentioiden asema ei kuitenkaan aina ole yhtä keskeinen. Esimer-

Puhujan tai kirjoittajan päähän on kielitieteen menetelmin mahdotonta päästä.

kiksi käskeminen ei välttämättä edellytä lähettäjältä intentiota siitä, missä tarkoituksessa, mihin pyrkien tai mitä reaktiota odottaen viestintä tapahtuu. Vastaavasti *hienoksi sokeriksi* kutsutun 'taloussokerin' merkitys ei muutu siitä miksikään, vaikka sen intentio vaihtuisikin sen mukaan, onko ilmauksen kontekstina toimintaan kehottava asiakkaan ostoslista vaiko myymäläetsivän dokumentoiva muistivihko. (Määttä 1994: 37, 49.)

Ilmeiset intentiot

Intention tunnistamisessa puheaktiteoria lähtee siitä, että koska ihmisen päämäärät ohjaavat kaikkia toimintoja, intentioiden olemus selviää toimintoja tarkastelemalla. Viime kädessä tarkastelu perustuu ihmisten päättelykykyyn ja kontekstuaaliseen tietouteen (vastaanottajan pitää huomata, että puhujan tavoitteena on tuottaa jokin erityinen reaktio).

Ihmisen päämäärät ohjaavat kaikkia toimintoja, intentioiden olemus selviää toimintoja tarkastelemalla.

Päättelyn tarve vaihtelee keskustelutilanteittain. Kaikkein vähiten erityisiä päätelmiä tarvitaan suorissa puheakteissa, joissa intentio saatetaan ilmaista aivan kirjaimellisesti: **Kastan tämän pojan Ilmariksi.**

Suorien puheaktien tutkimuksellista arvoa heikentää se, että lausumissa vain harvoin käy eksplisiittisesti ilmi, millaisesta teosta aktissa on kyse. Toisaalta kannattaa huomata, että ilmeisissäkin intentioissa on tulkinnanvaraa: puhuja ehkä on ironinen eikä tarkoitaakaan sitä, mitä hän sanoo tekevänsä.

Puheaktien ilmeiset intentiot ovat silti sillä tavalla konkreettisia tutkimuskohteita, että niissä puhuja on tuonut julki tavoitteensa – lausumien intentioiden tarkastelussa ei tarvitse mennä kenenkään päähän. Aivan samoin konkreettisia tutkimuskohteita ovat keskustelut, joissa viestin vastaanottaja tulkitsee puhujan intentioita; lingvistin tehtävänä vain on objektiivisesti kuvata keskustelun kulku ja tehdä siitä tutkimuksellisesti arvokkaita päätelmiä.

Vastaanottajan tekemät tulkinnat ovat yleisimpiä silmikkäispuhunnassa, mutta myös kirjoitetussa kielessä saattaa esiintyä vastaavia dialogeja. Tyypillisimpiä intentioiden tulkintoja ovat lehtihaastatteluissa esiintyvät johtolauseet ja niihin sisältyvät kommenttiadverbiaalit ja referointiverbit: ”*Kun en ota kantaa salkkuihin, niin vielä vähemmän niiden haltijoihin*”, Niinistö **väistää**.

Joskus sumean intention kommentointi esitetään omassa kappaleessaan: ”*Minä pysyn tavoitteessamme. Sitä ei nosteta galluppien mukaan. Kilpailu itsensä kanssa riittää minulle vallan mainiosti. Tavoite on voittaa aikaisempi kokoomus*”, Niinistö sanoo.

”*Minä pysyn tavoitteessamme. Sitä ei nosteta galluppien mukaan. Kilpailu itsensä kanssa riittää minulle vallan mainiosti. Tavoite on voittaa aikaisempi kokoomus*”, Niinistö sanoo.

Toisin sanoen kokoomus ei sano ääneen tähtäävänsä maan suurimmaksi puolueeksi, vaan tavoittelevansa suhteellisesti suurinta vaalivoittoaan.

Niin kuin esimerkeistä (Kaleva 3.3.1999) käy ilmi, lehtihaastatteluissa ei ole tavatonta, että toimittaja tulkitsee poliitikon sumeita lausumia ja niiden osoittamia tavoitteita. Itse haastattelussa ilmenevien kommentointien lisäksi intentioita tavallisesti tulkitaan pääkirjoituksissa ja kolumneissa.

Diskurssin intentiot

Vaikka intentiot joissakin tilanteissa käyvät ilmi melko yksitulkintaisesti, suuri osa viestintää silti on monitulkintaista. Tällöin intention tulkinnaassa korostuu kontekstuaalisen päättelyn ja diskurssianalyysin tarve.

Laajoja aineistoja käsittelevä diskurssianalyysi soveltuu intention analyysiin varsinkin siksi, että esimerkiksi kiertoilmausten tutkimusten perusteella sumeatkin sisällöt ja intentiot käyvät ilmi, kunhan vain ilmausta tutkitaan riittävän laajassa kontekstissa (ks. Varis 1998). Toisin sanoen henkilöt voivat peitellä merkityksiä ja päämääriään, mutta jos keskustelu jatkuu riittävän kauan, asiasisällön kirkas ydin käy kyllä ilmi. Muun muassa tuomioistuimien kuulusteluthan perustuvat juuri tähän ilmiöön.

Intention diskurssianalyysi tarkoittaa viime kädessä sitä, että kielellisiä tekoja ja niiden motiiveja tarkastellaan sosiaalisten ryhmien pyrkimyksinä ja toimintana. Analyysissä siis pyritään aineistosta tunnistamaan sellaisiakin seikkoja, joiden tulkinta edellyttää tutkijan oman kulttuurin tapojen, stereotyyppien tai yleisen ilmapiirin tuntemuksen tietoista käyttöä. Kulttuuristen tapojen tieto on relevanttia esimerkiksi tutkittaessa, millä tavalla tabut ja muut kiusalliset puheenaiheet voisivat vaikuttaa sananvalintoihin ja intentioiden kielentämiseen.

Genre ja intentio

Keskusteluntutkimuksen ja diskurssianalyysin lisäksi intentioita voidaan tarkastella tekstien genren näkökulmasta. On nimittäin ajateltavissa, että yksittäiset kielenaineokset valikoituvat tekstiin nimenomaan palvelemaan tekstin viestinnällistä tehtävää – toteuttamaan tekstin genreä. Koska tekstilajit puolestaan syntyvät palvelemaan kielenkäyttäjien intentioita, ovat yksittäisen lausuman intentiot samat kuin koko genrellä. Toisin sanoen vaikuttamaan pyrkivässä tekstissä yksittäisen lausumisen päämääränä on vaikuttaa vastaanottajaan ja informoivassa tekstissä ilmaukset taas palvelevat tiedonvälityksen intentiota.

Tässä yhteydessä on kuitenkin **Esa Itkosen** (1996: 7) tavoin korostettava, että esimerkiksi informaation välittäminen tai kielenulkoisessa maail-

Ihminen käyttää kieltä saavuttaakseen itselleen jonkinlaista hyötyä tai mielihyvää.

massa vallitsevien asiantilojen muuttaminen ei sinänsä ole kielenkäytön tärkein päämäärä. Sen sijaan ihminen käyttää kieltä saavuttaakseen itselleen jonkinlaista hyötyä tai mielihyvää. Kaikki muut yksilölliset ja tilannesidonnaiset kielenkäytön intentio-funktiot ovat alisteisia näille kahdelle tavoitteelle.

Edelleen genren ja intention suhteen tarkastelussa on otettava huomioon, että yksittäisessä tekstissä kaikkein perimmäiset päämäärät saattavat liittyä. Toisin sanoen hyötyä tavoitteleva teksti, esim. iltapäivälehdessä juuru-uutinen, voi toisaalta synnyttää myös mielihyvää. Se että tekstissä on liittämättä intentio-funktioita, ei kuitenkaan estä tutkijaa aina kerrallaan keskittymästä yhteen intention, joka olisi kaikkia muita hallitsevammassa asemassa tekstissä.

Lähteet

- Grice, H.P. 1990 [1957]: *Meaning. – The Philosophy of Language.* Second Edition (ed. by A. P. Martinich). Oxford University Press, New York. 72–78.
- Itkonen, Esa 1997: *Maailman kielten erilaisuus ja samuus.* Gaudeamus, Helsinki
- Määttä, Urho 1994: *Funktionaalinen selittäminen morfologiassa. Metateoriaa ja huomioita suomen ja sen sukukielten tutkimusperinteestä.* Tampereen yliopiston suomen kielen ja yleisen kielitieteen laitos.
- Searle, John R. 1983: *Intentionality. An essay in the philosophy of mind.* Cambridge University Press, Cambridge.
- Varis, Markku 1998: *Sumea kieli. Kiertoilmauksen muoto ja intentio nyky-suomessa.* SKS, Helsinki.

Paavo Nikula

Uuden perustuslain kieliasu

Valtiosääntöuudistuksen kolmikymmenvuotisen valmistelun viimeinen vaihe alkoi nelisen vuotta sitten valtioneuvoston asettaessa 18.1.1996 komitean: *laatimaan ehdotusta uudeksi, yhtenäiseksi Suomen perustuslaiksi, joka tulisi voimaan 1. päivänä maaliskuuta 2000*. Sain suuresti arvostamani kutsun komitean puheenjohtajaksi. Aiempien valmistelutöiden pohjalta uuden perustuslain sisällön hahmottelu ja säännösehdotusten kirjoitustyö eteni niin, että ensimmäinen yhtenäinen luonnos päivättiin 9.12.1996.

Perustuslain kielentarkistuksen lähtökohtia

Olin ollut virkakielikomitean puheenjohtajana ja perustamassa Nykysuomen seuraa sekä saanut kutsun SKS:n työjäseneksi, joten mielestäni oli paikallaan varmistua, että perustuslakiehdotuksen kieliasu olisi mahdollisimman hyvä. Asiaan vaikutti sekin, että eduskunnan perustuslakivaliokunnan sihteeri valiokuntaneuvos **Jarmo Vuorinen** oli ollut virkakielikomitean sihteerinä, ja hän tulisi kirjoittamaan valiokunnan mietinnön uudesta perustuslaista, jos asia niin pitkälle etenisi. Muistin myös, että ainakin elokuvatietojen mukaan Yhdysvaltain kansalaisuutta hakevien on luettava uuden isänmaansa perustuslaki ja osoitettava tentissä ymmärtävänsä tätä kohtuullisessa määrin. Komiteassa puhuttiinkin jo alusta pitäen, että jos valtiosääntöuudistus toteutuu, uudesta perustuslaista otetaan kansanpainos jaettavaksi jokaiseen suomalaiseseen kotiin.

Sain komitealta valtuudet ottaa yhteyden Kotimaisten kielten tutkimuskeskukseen perustuslakiluonnoksen kielentarkistuksen tekemistä varten. Oikeusministeriön lupauduttua maksumieheksi (tarkastuslasku oli myöhemmin kuulemani mukaan varsin kohtuullinen) sovin tapaamisesta keskuksen tuolloisen johtajan **Pauli Saukkosen** kanssa. Asia eteni niin, että keskuksen kielenhuolto-osaston johtaja **Anneli Räikkälä** ja virkakielen huoltaja **Jussi Kallio** kumpikin erikseen kävivät 9.12.1996 päivätyyn luonnoksen läpi ja tekivät erikseen korjausmerkintänsä. Heidän yhteinen palautteensa, *Kielelliset korjaus- ja parannusehdotukset*, saatiin jo 28.2.1997.

Tämä palaute puolestaan annettiin oikeusministeriön lainvalmisteluosaston tarkastustoimiston kokeneen lakikielen huoltajan, toimistopäällikkö **Markku Tyynilän** arvioitavaksi. Hän kirjoittaa 20.3.1997 KKTK:n lausunnosta: *Monet siinä tehdyt ehdotukset ovat hyviä, jopa erinomaisia, mutta jotkut eivät oikein sovi lakitekstiksi*.

Kun komitea oli tehnyt suomenkieliseen perustuslakiluonnokseen kielenhuoltajien lausunnon perusteella tarpeellisiksi katsomansa korjaukset, lainsäädäntöneuvos **Sten Palmgren** laati ruotsinkielisen tekstiversion. Siinä otettiin käyttöön lakitekstissä uusi ilmaisu *riksdagsledamot* aiemmin käyte-

tyn *riksdagsman* -sanana sijasta. Suomenkielisessä tekstissä sana *varamies* korjattiin niin ikään sukupuolineutraaliin muotoon *sijainen* tai *varajäsen*.

Korjaus- ja parannusehdotuksia

Perustuslakiluonnoksen toiseen lukuun ehdotettiin otettaviksi säännökset perusoikeuksista. Ne oli uudistettu jo 1995 vaikean ja vaativan valmistelun jälkeen, ja säännöksistä oli ollut poliittista kiistaa viimeiseen eduskunnan täysistunnon puhemiehen nuijaniskuun saakka. Tästä syystä perustuslain kokonaisuudistuksen valmistelulle annettiin ohjeeksi, ettei perusoikeussäännöksiin puututa. Kielentarkastajiin saakka tämä ei ulottunut, ja sekä Rääkkälän että Kallion erikseen tekemistä huomautuksista suuri osa kohdistui perusoikeussäännöksiin.

Ehdotuksissa jouduttiin korjaamaan jopa pilkutusta (rinnasteisten päälauseiden välissä käytetään pilkkua, jos lauseilla ei ole yhteisiä jäseniä): *Lapsia on kohdeltava tasa-arvoisesti yksilöinä, ja heidän tulee saada vaikuttaa....* Tämä korjaus tuli myös lopulliseen tekstiin, mutta vastaavia virheitä saattoi jäädä muualle, koska valmistelijat eivät aina ehkä kyenneet tunnistamaan rinnasteisia päälauseita (näkynee tässäkin kirjoituksessani). Sen sijaan kielenhuoltajien neuvo *kaksoispiste pois, puolipisteen sijaan pilkku*, ei mennyt läpi, vaan lakitekstissä numeroitujen säännöskohtien luetteloiden edellä kaksoispiste on, ja kunkin luettelorivin (viimeistä tietenkin lukuun ottamatta) lopussa perinteisesti käytetty puolipiste säilytti asemansa.

Enimmät ehdotukset kuitenkin tarkoittivat ymmärrettävyyden parantamista. Sijamuodot tulisivat sujuvimmiksi, jos kirjoitettaisiin *laissa säädettyin perusteiden* eikä *laissa säädettyillä perusteilla*. Virkakielen perisyntiin, substantiivirakenteisiin, tietenkin ehdotettiin parannuksia: *Suomen kansalaisella ja maassa laillisesti oleskelevalla ulkomaalaisella on vapaus liikkua maassa ja valita asuinpaikkansa* sijasta on parempi kirjoittaa: *Suomen kansalainen ja maassa laillisesti oleskeleva ulkomaalainen saavat vapaasti liikkua maassa ja valita asuinpaikkansa*.

Perusoikeusuudistuksessa toteutettiin niin sanottu universaaliperiaate. Vain poikkeustapauksessa (niin kuin edellisessä esimerkissä) Suomen kansalaisia ja ulkomaalaisia kohdellaan eri tavoin. Pääsääntö on, että perusoikeudet turvataan kaikille. Niinpä säännös: *Henkilökohtaiseen koskemattomuuteen ei saa puuttua eikä vapautta riistää mielivaltaisesti eikä ilman laissa säädettyä perustetta* selvenisi, jos kirjoitettaisiin: **Kenenkään** henkilökohtaiseen koskemattomuuteen ei saa puuttua eikä **keltään** riistää.... Korjausehdotuksia kohdistui lakikieleen piintyneisiin yhdyssanoihin: *vas-taanottaa > ottaa vastaan, ylläpitää > pitää yllä, irtisanominen > irti sano-minen*; Markku Tyynilä oli samoilla linjoilla: *tietojensaantioikeus > oikeus saada tietoja*.

Komitea pysyi lojaalina toimeksiannolleen ja jätti hiljattain suurin ponnistuksin uudistetut perusoikeussäännökset muuttamatta. Vaikka korjausehdotuksia pidettiin selvänä parannuksina kieliasuun, ne eivät mielestämme

kuitenkaan osoittaneet voimassa olleissa säännöksissä niin pahoja puutteellisuuksia, että korjaukset olisi ollut välttämätöntä tehdä. Mielestäni vakavin huomautus koski henkilökohtaisen vapauden turvaa, koska säännöksen sanamuoto ei selvästi osoittanut sen tarkoittavan kaikkia Suomen oikeusjärjestyksen piirissä olevia, myös täällä laittomasti olevia ulkomaalaisia. Kun säännösten sovellettavuus kaikkiin ihmisiin on pääsääntö, ja poikkeuksellisesti vain Suomen kansalaisia (tai täällä laillisesti oleskelevia ulkomaalaisia) turvaavien säännösten soveltamisalan rajoituksen on ilmevä selvästi pykälän sanamuodosta, ei tulkintaongelmia tässä suhteessa synny.

Lakiteksti on tunnetusti tunneköyhää. Klassinen poikkeus on vuoden 1734 lain perintökaaren säännös: *Jos niin onnettomasti käy, että ne, jotka ovat toistensa perilliset, kuolevat sotaan, vedenvaaraan, ruttoon tahi muuhun sellaiseen, eikä tiedetä, kuka jälemmäksi on elänyt, perikööt kunkin hänen lähimmät sukulaisensa*. Minuakin vanhemmat juristit tosin sanovat, että tässä alan miesten mielestä onnetonta eivät ole kauheiden onnettomuuksien aiheuttamat kuolemat, vaan se, ettei tiedetä, missä järjestyksessä ne tapahtuivat.

Perustuslakiehdotukseen Räikkälä ja Kallio esittivät eloisan korjauksen. Kun komitean luonnoksessa lausuttiin: *Julkisen vallan tehtävänä on edistää yksilön mahdollisuuksia osallistua yhteiskunnalliseen toimintaan ja vaikuttaa häntä itseään koskevaan päätöksentekoon*, parannusehdotus alkoi näin: *Julkisen vallan on voimistettava yksilön mahdollisuuksia....* Tämäkin ehdotus torjuttiin komiteassa perusoikeusuudistuksen kielellisenkin pysyvyyden yleislinjan mukaisesti. En osaa sanoa, olisiko se muuten otettu huomioon. Ehdotus tuo etäisesti mieleen Kansanvaltuuskunnan vuonna 1918 lanseeraaman perustuslakiehdotuksen, jossa sanottiin siihen tapaan, että jos jotain niin uskomatonta tapahtuisi, että hallitus perustuslain velvoitteet unohtaen suuntautuisi kohti harvainvaltaa, *niin kansa nouskoon ja kaatakoon sen hallituksen*.

Kielenhuoltajien ja lainvalmistelijoiden vanhoihin kiistanaiheisiin on kuulunut, missä määrin lakia ikään kuin esineellistetään. Räikkälä ja Kallio korjasivat säännöllisesti ilmaisut *lailla säädetään* muotoon *laissa säädetään*. Muutosehdotus ei saanut kannatusta. Yhtä vähän menestyi toinen vanhoihin kiistanaiheisiin liittyvä ehdotus: *Tuomioistuimen kokoonpano > Tuomioistuimen koostumus*. Tyynilän torjuva kommentti on sekin ollut käytössä jo aiemmin: *Kuulostaa enemmän kemialta kuin lakitekstiltä*.

Markku Tyynilä kirjoitti myös seuraavan kommentin: *Nimiasiansa olen tullut toisiin ajatuksiin. Hallitusmuoto on liian hallituskeskeinen. Suomen perustuslaki oli koruttomuudessaan ylevä ja lain arvoinen nimike*. Samaa argumenttia käytti eduskunnan perustuslakivaliokunta muuttaessaan lain nimen Suomen hallitusmuodosta Suomen perustuslaiksi. Lainsäätäjällä on toimivalta korjata klassinen ainekirjoitusvirhe otsikkoa vastaamattomasta tekstistä muuttamalla otsikkoa eikä sisältöä.

Kielentarkastuksen merkityksestä

Pääosin KKTK:n muutosehdotukset otettiin perustuslain jatkovalmistelussa varteen. Ilmaisuja selkiinnytettiin, sanajärjestyksiä korjattiin ja sanamuotoja parannettiin. Mielessä oli, että jos uusi perustuslaki saadaan, se tultaneen jakamaan Suomen koteihin, missä sitä on myös kyettävä ymmärtämään. Perustuslakia valmistelleen komitean työ kesti vajaat puolitoista vuotta, joten kielenhuoltoon käytetty parin kuukauden aika ei pitkittänyt työtä eikä se merkittävästi lisännyt kustannuksiakaan. Vastaavaa menettelyä voi siten suositella muissakin merkittävässä lainvalmisteluhankkeissa. Tätä on muistamani mukaan myös eduskunnan perustuslakivaliokunta ainakin pariin otteeseen suositellut tuskastuttuaan tarkastettavanaan olleeseen poikkeuksellisen takkuiseen lakitekstiin.

KKTK:n kielenhuoltajat eivät nähdäkseni esittäneet sellaisia korjaus- tai muutosehdotuksia, jotka olisivat antaneet säännösehdoituksille uuden sisällön. Kysymys oli tekstin lähentämisestä yleiskieleen ja substantivismin kitkemisestä (*toimitetaan äänestys > äänestetään*; tästä juristi väittäisi, että edellinen ilmaisu paremmin kuin jälkimmäinen osoittaa, että sekä äänestetään että todetaan sen tulos).

Mainitsin alumpana, että ruotsinkielisessä tekstissä tehtiin pitkään esillä ollut vaihdos sukupuolineutraaliin ilmaisuun kansanedustajasta. Vastavaantyyppinen ongelma oli myös suomenkielisessä tekstissä. Tasavallan presidentin toimenkuvasta ajateltiin alun perin sanottavaksi: *Presidentti hoitaa valtion päämiehenä hänelle hallitusmuodossa tai muussa laissa erikseen säädetyt tehtävät*. Komiteassa epäroitiin sinänsä vakiintunutta, mutta lakitekstissä ennen käyttämätöntä *päämies*-ilmaisua. Itsekin olen yrittänyt pitää ohjeena, ettei uusia sukupuolisidonnaisia sanoja tulisi lakiin ottaa, entisistä ei ole niin väliä. Ja niin vain tapahtui, että KKTK:n lausunnossa ilmaisu oli korjattu muotoon *valtionpää*. Tämä sai komiteassa aikaan päänpudistelua, ja loppujen lopuksi ongelma sivuutettiin lainvalmistelussa melko tyypillisellä tavalla: ei käytetty kumpaakaan ilmaisua. Perusteluissa puhutaan kyllä *valtion päämiehestä*, ja muistaakseni pyysin sihteereitä jättämään yhteen kohtaan perustelutekstiä sanan muotoon *valtionpää*, ikään kuin siemeneksi tulevaa varten. EU:n perustamissopimuksissahan englanninkielisissä versioissa huippukokousten osanottajista käytetään ilmaisua *heads of states or governments*.

Komitean jatkaessa maaliskuun 1997 lopussa tekstien hiomista käytävissä oli siis oikeastaan neljä tarkistustyötä, Räikkälän ja Kallion erilliset merkinnät sekä heidän yhteinen lausuntonsa ja vielä Tyynilän kommentit edelliseen. Tämä työvaihe oli hyvin kiinnostava ja myös hauska. Se poikkesi virkistävällä tavalla aiemmasta säännösehdoitusten sisältöratkaisujen pohdinnasta. Kielenhuollon “vanhat vakiirit” saattoivat tehdä taas uudelleen saman tärkeän havainnon, mikä noviiseille oli ensikertainen: säädöstekstin kielellisiin vaihtoehtoihin paneutuminen avaa uusia tulkintavaihtoehtoja ja auttaa näin löytämään mahdollisimman yksiselitteisen ilmaisun. Tässä kie-

lenhuoltovaiheessa lainlaatijat myös joutuvat asettumaan lainlukija-kansalaisen asemaan ja miettimään, mikä vaihtoehtoisista ilmaisuista on tälle ymmärrettävin.

Kuvaannollinen siirtyminen pöydän toiselle puolelle niiden kanssaihmissien asemaan, joihin säännökset kohdistuvat, mutta joilla on myös oikeus vaatia vallankäyttäjiä ja muita julkisia tehtäviä suorittavia noudattamaan säännöksiä ja saattamaan ne täytäntöön, on lainvalmistelussa välttämätön. Perustuslain ymmärrettävyydelle lisävaatimuksen asettaa tietenkin se, että laki määrittelee Suomen kansalaisten ja muiden maassa olevien ihmisten oikeuksien ja velvollisuuksien perusteet, sekä asettaa ylimpien julkisen vallan käyttäjien toimivaltuudet, ja muutenkin kertoo, minkälainen valtio suomalaisten isänmaa on.

NYKYSUOMEN SEURAN HISTORIIKKI

Seuran perustaminen

Nykysuomen seuran perustava kokous pidettiin Stilistiikan päivien yhteydessä lokakuun 25. päivänä 1980 Oulun Linnainmaalla. Seuran perustamisasiakirjaan kirjoittivat nimensä professori Pauli Saukkonen, professori Heikki Paunonen, toimistopäällikkö Esko Koivusalo sekä lehtori Irmeli Pääkkönen. Kokouksessa myös päätettiin seuran säännöistä.

Seuran luonne ja toimintaperiaatteet

Nykysuomen seura on luonteeltaan epäkateeminen, mutta se pyrkii tuomaan tutkimuksellista asiantuntemusta yhteiseen käyttöön. Toimintaa on vuorovuosin eri korkeakoulujen yhteydessä. Lisäksi seura pyrkii järjestämään luennoitsija- ja konsulttiapua erilaisille kielenkäyttäjryhmille sekä jäsenyhteisöille. Nykysuomen seuran jäseniksi voivat liittyä kaikki suomen kielestä ja sen käytöstä kiinnostuneet henkilöt ja yhteisöt. Seuran tarkoituksena on toimia suomen kielen käyttäjien, opettajien ja tutkijoiden valtakunnallisena yhdyssiteenä. Päätarkoitukseksi on seuran säännöissä määritelty suomen kielen sekä sen kirjallisen ja suullisen käytön kehittäminen ja vaaliminen siten, että se ”mahdollisimman monipuolisesti palvelisi niitä viestintätehtäviä, jotka yhteiskunta erilaisille kielenkäyttäjryhmille asettaa”. Tärkeä osuus seuran toiminnassa on käytännön edustajilla eli ihmisillä, jotka työssään vaikuttavat yleiseen kielenkäyttöön. Nykysuomen seuraan kuuluu eri tiedotusvälineiden edustajia, kustannus- ja mainosalan toimittajia ja tiedottajia, kääntäjiä, kirjailijoita, opettajia, kielenhuoltajia sekä kielen- ja kirjallisuudentutkijoita. Näin ollen seura voi selvittää erilaisia yhteiskunnan viestintäongelmia realistisesti ja monipuolisesti.

ENSIMMÄINEN TOIMINTAVUOSI 1981

Jäsenistö

Heti perustamisen jälkeen alettiin levittää tietoa Nykysuomen seurasta muun muassa lehdistössä ja radiossa. Tiedottamisesta oli hyötyä: kevätkokouksessa 28.3. voitiin todeta jäsenmäärän kasvaneen 146 henkeen. Toimintavuoden 1981 päättyessä jäseniä oli kaikkiaan 255, joista varsinaisia jäseniä oli 227, opiskelijajäseniä 17 ja yhteisöjäseniä 11. Jäsenmaksua varsinaiset jäsenet maksoivat 20, opiskelijajäsenet 10 ja yhteisöjäsenet 100 markkaa. Jäsenille postitettiin yhdistyksen esite, sääntöluonnos, kaksi jäsenkirjettä, kokouskutsut ja kokouspöytäkirjat sekä jäsenetuna sitä toivoneille *Kielikello*-lehti.

Johtokunta

Nykysuomen seuran johtokuntaan kuuluivat vuonna 1981 seuraavat varsinaiset jäsenet ja heidän varajäsenensä (suluissa):

- Pauli Saukkonen, puheenjohtaja (Jaakko Lehtonen)
- Heikki Paunonen, varapuheenjohtaja (Simo Hämäläinen)
- Krister Herler (Eero Helme)
- Jorma Kannila (Väinö Kirstinä)
- Esko Koivusalo (Aarre Huhtala)
- Maria-Liisa Kunnas (Yrjö Varpio)
- Keijo Kylävaara (Arto Seppälä)
- Marsa Luukkonen (Ulla-Maija Paalu)
- Tauno Lähteenkorva (Pirkko Lehto, rahastonhoitaja)
- Kirsti Penttinen (Esko Vierikko)
- Irmeli Pääkkönen, sihteeri (Airi Vilhunen)
- Eeva Siikarla (Kristiina Rikman)

Toiminta

Oulussa järjestettiin 28. maaliskuuta 1981 esitelmä- ja keskustelutilaisuus ”Kielineuvonnan tarve ja mahdollisuudet Pohjois-Suomessa”. Tilaisuus oli tarkoitettu lähinnä tiedottajille, mainostajille ja toimittajille. Eri alojen edustajat käyttivät alustuspuheenvuoroja kielineuvontaa koskevista aiheista. Tilaisuuteen osallistui noin 30 henkeä. Pääalustuksen piti filosofian maisteri Anneli Räikkälä kielenhuollosta ja Kielitoimiston toimintaperiaatteista. Kielenhuolto on Suomessa nykyään keskitetty Kotimaisten kielten tutkimuskeskuksen Kielitoimistoon. Kielenhuollon kohteita ovat muun muassa joukkoviestimet, opetus, hallinto ja oikeudenkäyttö, erikoisalojen sanastotyö sekä ruotsinsuomalaiset. Kielenhuollon apuna ovat sanakirjat, kielennoppaat, *Kielikello*-julkaisut, puhelinneuvonta ja koulutustilaisuudet. Kielitoimistossa vastataan vuosittain noin 12 000 puhelintiedusteluun. Tavallisen kysyjän suhde kieleen on yleensä konservatiivinen, muutoksia kaihtava. Kyselijät haluaisivat yleensä vain yhden vastauksen ja he tahtoisivat kielenhuoltajan tekemän ratkaisun eri vaihtoehtojen välillä heidän puolestaan. Kielitoimiston toiminta-alaan kuuluvat edelleen keskustelu- ja koulutustilaisuudet ryhmille sekä kielen jälkitarkkailu esimerkiksi lehtien teksteistä. Keskusteltaessa kielineuvonnan keinoista ja kohteista yleisesti tuli esille koululaisten kielenkäytön suhde kielelliseen perinteeseen, kielipalstan julkaiseminen paikallislehdessä, kielentarkkailu lehtien yhteydessä sekä puuttuminen virastokielen vinoutumiin.

Nykysuomen seuran syyspäivät olivat 24.–25.10. 1981 Tampereella. Päivien teemana oli ”Vieraiden kielten vaikutus suomen kieleen”. Esitelmien aiheet käsittelivät suomen kielen ja kulttuurin angloamerikkalaistumista (professori Kari Sajavaara), englantilaisperäisten sanojen taivutusta suomen

kielessä (professori Heikki Leskinen), englantilaisperäistä sanastoa suomalaisessa kaunokirjallisuudessa (professori Paavo Pulkkinen), Raamattua vieraiden kielten vaikutuksen välittäjänä suomeen (professori Osmo Ikola), yhteiskuntakäsitteiden leviämistä yleiskieleen (toimistopäällikkö Esko Koi-vusalo). Niin ikään esitelmissä käsiteltiin vierasta kieliainesta kirjoituksessa ja puheessa (professori Jaakko Lehtonen), tekniikan vaikutusta suomen kieleen (diplomi-insinööri Pertti Jotuni), tietokoneen vaikutusta kieleen (professori Reino Kurki-Suonio), uusimpien sanakirjojen käyttömahdollisuuksia (tutkija Kaarina Karttunen) sekä sitä, onko käännösuomi suomea (lehtori Simo Hämäläinen). Esitysten jälkeen käytiin vilkasta keskustelua. Tilaisuuden järjestäjinä olivat Nykysuomen seuran lisäksi Pirkanmaan äidinkielen opettajat ry sekä Tampereen yliopiston suomen kielen ja yleisen kielitieteen laitos. Syyspäivät keräsivät paikalle kaiken kaikkiaan noin 300 ihmistä.

Seuran muuhun toimintaan kuului kielenkäyttäjäpalkintoa suunnittelevan työryhmän työskentely sekä luennoitsija- ja konsulttiavun tarjoamista. Oululaisessa sanomalehti Kalevassa aloitettiin samanaikaisesti seuran toiminnan kanssa Kielikattila-nimisen palstan pitäminen. Vuoden 1981 loppuun mennessä oli ilmestynyt 30 oikeakielisyyssaiheista kielikattilapakinaa. Palstan koordinaattorina toimi Irmeli Pääkkönen.

Yhteydet

Nykysuomen seura antoi pyydetyn lausunnon komiteanmietinnöstä 1981:26 ”Kieli ja virkakoneisto”. Seuralla oli yhteyksiä myös Opetusministeriön suuntaan: puheenjohtaja Pauli Saukkonen oli yksi jäsen Opetusministeriön nimeämässä, suomen kielen viikkoa suunnittelevassa työryhmässä. Alfred Kordelinin säätiön kirjalliselle jaostolle Nykysuomen seura teki esityksen hyvän kielenkäyttäjän palkinnon saajaehdokkaista. Palkinnon sai sittemmin Sakari Virkkunen, jota seura oli ehdottanut vuoden hyväksi kielenkäyttäjäksi.

TOIMINTAVUOSI 1982

Jäsenistö

Toimivuoden 1982 päättyessä Nykysuomen seurassa oli jäseniä kaikkiaan 394. Tästä määrästä varsinaisia jäseniä oli 332, opiskelijajäseniä 49 ja yhteisöjäseniä 13. Ensimmäisen toimivuoteen nähden seuran jäsenmäärä lisääntyi 139:llä. Jäsenmaksut pysyivät ennallaan: varsinaiset jäsenet maksoivat jäsenyydestään 20 , opiskelijat 10 ja yhteisöjäsenet 100 markkaa.

Johtokunta

Johtokunta koostui vuonna 1982 seuraavista varsinaisista jäsenistä ja heidän suluissa olevista varajäsenistään:

- Heikki Paunonen, puheenjohtaja (Valma Yli-Vakkuri)
- Keijo Kylävaara, varapuheenjohtaja (Arto Seppälä)
- Kyllikki Keravuori, sihteeri (Leena Kirstinä)
- Marsa Luukkonen (Kalevi Koukkunen)
- Esko Vierikko (Kirsti Penttinen)
- Eero Helme (Krister Herler)
- Jorma Kannila (Väinö Kirstinä)
- Yrjö Varpio (Maria-Liisa Kunnas)
- Markku Mannila (Kristiina Rikman)
- Esko Koivusalo (Aarre Huhtala)
- Jaakko Lehtonen (Pauli Saukkonen)
- Simo Hämäläinen (Leo Lahti).

Toiminta

Nykysuomen seura järjesti toimikautena 1982 kaksi suurta yleisötilaisuutta. Tilaisuuksista ensimmäinen oli maaliskuun 27. päivänä pidetty seuran neljäs teemapäivä aiheesta ”Mitä kieli minulle merkitsee”. Teemapäivä oli luonteeltaan keskustelutilaisuus. Alustuksen tiedemiehen näkökulmasta piti professori Seppo Randell, kustannustoimittajan puheenvuoro oli osastopäällikkö Päivö Taubertilla, päätoimittaja Keijo Kylävaara esitteli teemaa sanomalehden päätoimittajan näkökulmasta, ja television uutistoimittajia edusti toimittaja Heimo Tauriainen. Tilaisuuteen osallistui 80 henkeä, ja alustusten jälkeen käytiin vilkasta keskustelua.

Seuran syyspäivät järjestettiin Helsingissä 30.10.1982 yhteistyönä Kotimaisten kielten tutkimuskeskuksen kanssa. Päivien teemana oli ”Kieli ja virkakoneisto”, ja tilaisuuden avasi kulttuuri- ja tiedeministeri Kaarina Suonio. Esitelmiä pidettiin yhdeksän: apulaisprofessori Päivi Rintala puhui virkakielen vaikeaselkoisuuden juurista ja syistä, oikeuskansleri Kai Korte käsitteli säädösten ja päätösten kielen selkeyttä oikeusturvan kannalta, toimistopäällikkö Markku Temmes esitteli miten valtioneuvoston päätös kielenkäytön selkeyttämisestä pannaan toimeen, lainsäädäntöneuvos Lauri Lehtimaja esitelmöi kielitajusta ja oikeustajusta rikoslain uudistamisen näkökulmasta, toimistopäällikkö Jarmo Hirsto selvitti tieliikennelain tiedotussuunnitelman lähtökohtia, televisiotoimittaja Arvi Lind ja päivälehdien uutistoimittaja Janne Virkkunen käsitelivät hallintoa tiedottajana, toimistopäällikkö Esko Koivusalo perehdytti kuulijoita puolivirallisiin ilmauksiin tiedotuksen palveluksessa, professori Heikki Paunonen puhui kielestä, tiedotuksesta ja asenteista, ja lainsäädäntöneuvos Markku Tyynilä esitti kokavia näkökohtia. Joitakin esitelmiä julkaistiin myös sanomalehdissä. Apulaisprofessori Rintalan esitelmä julkaistiin Turun Sanomissa, oikeuskansleri Kortteen Helsingin Sanomissa ja lainsäädäntöneuvos Lehtimajan esitelmä Aamulehdessä. Nykysuomen seuran syyspäiville osallistui noin 400 ihmistä, ja keskustelu oli erittäin innostunutta.

Yhteydet

Opetusministeriön pyynnöstä Nykysuomen seura asetti jäsenehdokkaansa Kotimaisten kielten tutkimuskeskuksen johtokuntaan. Seuran ehdokkaaksi nimettiin professori Heikki Paunonen. Seura esitti lisäksi professori Paunosta neuvottelijakseen Kotimaisten kielten tutkimuskeskuksen aikakauslehtihankkeeseen.

TOIMINTAVUOSI 1983

Jäsenistö

Toimivuoden 1983 päättyessä Nykysuomen seurassa oli kaikkiaan 420 jäsentä. Heistä 333 oli varsinaisia jäseniä, 77 opiskelija-, ja 10 yhteisöjäseniä. Jäsenmaksut olivat ennallaan, toisin sanoen varsinaiset jäsenet maksoivat jäsenyydestään 20, opiskelijat 10 ja yhteisöt 100 markkaa. Jäsenille lähetettiin jäsenkirjeenä seuran toimintasuunnitelma, kokouskutsut sekä kummankin teemapäivän ohjelma. Aiemmin *Kielikello*-lehden saivat jäsenetuna vain sitä toivoneet, mutta nyt lehti postitettiin kaikille seuran jäsenille.

Johtokunta

Seuran johtokunnan vuonna 1983 muodostivat seuraavat jäsenet ja heidän suluissa mainitut varajäsenensä:

- Heikki Paunonen, puheenjohtaja (Valma Yli-Vakkuri)
- Keijo Kylävaara, varapuheenjohtaja (Arto Seppälä)
- Kyllikki Keravuori, sihteeri (Leena Kirstinä)
- Marsa Luukkonen (Kalevi Koukkunen)
- Esko Vierikko (Kirsti Penttinen)
- Eero Helme (Krister Herler)
- Yrjö Varpio (Maria-Liisa Nevala-Saukkonen)
- Markku Mannila (Kristiina Rikman)
- Esko Koivusalo (Aarre Huhtala)
- Jaakko Lehtonen (Pauli Saukkonen)
- Simo Hämäläinen (Leo Lahti)
- Jorma Kannila (Väinö Kirstinä)

Toiminta

Nykysuomen seura järjesti toimivuonna kaksi ohjelmallista yleisötilaisuutta. Keskeinen toiminta-aihe vuonna 1983 oli kielellä vaikuttaminen, ja molemmat tapahtumat liittyivät tähän aiheeseen. Ensimmäinen tilaisuus oli kevään teemapäivä 26.3.1983 aiheesta ”Kieli vaikutusvälineenä”. Tilaisuudessa päätoimittaja Pertti Pesonen alusti politiikan kielestä, maisteri Heikki Brotherus puhui diplomatian kielestä ja yhteiskuntatieteiden lisensi-

aatti Pertti Joenniemi perehdytti kuulijoita sodan ja rauhantyön kieleen. Keskustelua johdatteli professori Keijo Kylävaara. Kaikkiaan teemapäivään otti osaa noin 40 henkeä.

Syksyn teemapäivää ”Kieli ja lähipiiri” vietettiin 22. lokakuuta 1983. Esitelmä- ja keskustelutilaisuudessa mainoshoitaja, valtiotieteen maisteri Tuula Törmä-Aunola selvitti, miten mainoksen kieli lähestyy koteja. Piispa Paavo Kortekangas puolestaan kertoi, mitkä kielen tehtävät hallitsevat uskonnollista kielenkäyttöä, ja ylilääkäri Pentti Sorri alusti perheen ja lähipiirin kielestä toimivien ihmissuhteiden rakentamisessa. Keskustelun puheenjohtajana toimi professori Keijo Kylävaara, ja tilaisuuteen osallistui noin 80 ihmistä. Teemapäivän aiheita käsiteltiin myös lehdistössä: piispa Kortekankaan alustus julkaistiin Aamulehdessä, ja alustuksen aiheesta tehty laaja ylilääkäri Sorrin haastattelu oli Tampereen Kirkkosanomissa.

Yhteydet

Vuoden 1983 aikana Nykysuomen seura pyrki rakentamaan yhteyksiä julkisen vallan ja työmarkkinoiden kielenkäyttäjiin. Tässä tarkoituksessa neuvoteltiin Tampereen kaupungin koulutus- ja tiedotusväen kanssa. Murikan kurssikeskuksen kanssa suunniteltiin yhteistyömuotoja, joiden tavoitteena olisi julkisen kielenkäytön selkiyttäminen. Myös Yleisradion kanssa oli neuvonpitoa yhteistyöstä. Lisäksi toimivuoden aikana Valma Yli-Vakkuri laati kielenkäytön opetuspaketin, jota sovellettiin käyttöön työsuojeluhallituksessa.

TOIMINTAVUOSI 1984

Jäsenistö

Toimintavuoden 1984 päättyessä Nykysuomen seurassa oli 488 jäsentä, joista varsinaisia jäseniä oli 398, opiskelijoita 80 ja yhteisöjäseniä 10. Jäsenmaksut olivat samat kuin aikaisemminkin. Jäsenet saivat jäsenkirjeenä seuran toimintasuunnitelmat, kokouskutsut sekä teemapäivien ja seminaarien ohjelmat.

Johtokunta

Seuran johtokuntaan kuuluivat toimikautena 1984 seuraavat varsinaiset jäsenet sekä heidän suluissa olevat varajäsenensä:

- Matti K. Suojanen, puheenjohtaja (Heikki Paunonen)
- Keijo Kylävaara, varapuheenjohtaja (Arto Seppälä)
- Valma Yli-Vakkuri, sihteeri (Irmeli Pääkkönen)
- Sirkka Närhinen (Esko Vierikko)
- Eero Helme (Kristen Herler)
- Kyllikki Keravuori (Leena Kirstinä)
- Arja Torkko (Markku Mannila)

- Jorma Kannila (Väinö Kirstinä)
- Esko Koivusalo (Aarre Huhtala)
- Simo Hämäläinen (Hannu Remes)
- Marja-Leena Palmgren (Irja Rane-Mikkola)
- Marsa Luukkonen (Kalevi Koukkunen).

Toiminta

Jäsenkirje, jollaisen jäsenistö sai pari kertaa vuodessa, otettiin Nykysuomen seurassa käyttöön ensimmäistä kertaa 15.2.1984. Kirjeissä kerrottiin johtokunnan kokouksissaan tekemistä päätöksistä, seuran tulevasta toiminnasta ja muista uutisluonteisista asioista.

Seura järjesti toimivuoden aikana kaksi ohjelmallista yleisötilaisuutta. Tilaisuuksista ensimmäinen oli kevään teemapäivä ”Aleksis Kiven kirjallisuus nykyajassa: kritiikkiseminaari” 17.3.1984. Seminaarissa puhuivat professori Yrjö Varpio, teatterinjohtaja Mikko Majanlahti, dosentti Juhani Niemi sekä toimittaja Erkka Lehtola. Professori Yrjö Varpio pohti alustuksessaan ”Onko Kivi arvoton kirjailija?” Kiven teosten arvostuksen muuttumista eri aikoina. Tampereen Työväen Teatterin johtajan Mikko Majanlahden aiheena oli ”Miten Aleksis Kivi koskettaa tänään?”. Dosentti Niemi puolestaan kysyi, miksi kirjasadot syntyvät. Toimittaja Erkka Lehtola kertoi kuulijoille, millainen on kirjallisuuskriitikko työssään.

22.5.1984 Nykysuomen seuran johtokunta ja Topelius-Akatemian neuvottelukunta pitivät yhteistyömahdollisuuksia käsittelevän neuvottelukokouksen Kansanvalistusseuran toimistossa Helsingissä. Yhteistyön sisältöä, suuntautumista ja muotoja koskevasta keskustelusta kiteytettiin seuraavia pääkohtia. Yhteistyön sisällössä tulisi kiinnittää huomiota oikeakielisyyteen ja hyvään kielenkäyttöön, ja kielenkäyttöä koskevaa keskustelua olisi syytä virittää. Yhteistyö voisi olla keskinäisesti suuntautunutta tai ulospäin suuntautuvaa. Yhteistyön muotoja voisivat olla keskusteluseminaarit, joissa toisaalta asiantuntijat sekä erilaiset vallankäyttäjät ja maallikot keskustelisivat ongelmallisista kielenkäytön alueista; lisäksi voitaisiin järjestää kirjoittajakursseja, joiden avulla olisi mahdollista parantaa eri tahojen kielenkäyttöä. Muita mahdollisia vaikutuskanavia voisivat olla teemapäivät, joilla voidaan vaikuttaa mielipiteisiin ja antaa yleistietoa kielestä ja kielenkäytöstä, yksi vaikutuskanava voisi olla Kansallisen vuosisanakirjan julkaiseminen, samoin tiedotusvälineiden kannustaminen kielellisten asenteiden muokkaamiseen ja kielitiedon levittämiseen esimerkiksi huumorin avulla.

Systeemapäivä pidettiin 6.10.1984 Tampereella, ja sen aiheena oli ”Kiven kieli elää”. Tilaisuuden avasivat Pirkanmaan Lausujat sikermällään Aleksis Kiven runoja. Laulajatar Aulikki Eerola esitti Kiven runoihin sovitettuja lauluja. Tämän jälkeen professori Matti Klinge esitelmöi myyttisestä suomalaisuudesta kirjallisuudessa Kivestä lähtien, kulttuurihistoriallisesta näkökulmasta. Vuorossa oli jälleen Aulikki Eerolan esittämiä lauluja Alek-

sis Kiven runoista. Dosentti Seppo Räsänen puhui aiheesta Kiven kieli elää kielentutkijan näkökulmasta. Aiheeseen toi kääntäjän näkökannan virkaatekevä apulaisprofessori Douglas Robinson, ja kirjallisuudentutkijan ominaisuudessa luennoi apulaisprofessori Aarre Huhtala. Keskustelua johti Paavo Eini. Matinea järjestettiin yhteistyössä Tampereen kaupunginkirjaston ja kulttuurilautakunnan kanssa.

Yhteydet

Toimikautena 1984 Nykysuomen seura pyrki laajentamaan yhteyksiään julkisen kielenkäytön eri alueille ja teki siksi yhteistyötä muun muassa Murikan kansanopiston, Topelius-Akatemian sekä Tampereen kaupungin kanssa.

TOIMINTAVUOSI 1985

Jäsenistö

Toimivuoden 1985 päättyessä Nykysuomen seuraan kuului 429 henkilöjäsentä ja 11 yhteisöjäsentä. Jäsenmäärä oli 48 jäsenen verran pienempi kuin edellisvuonna. Jäsenmaksut olivat 30 markkaa henkilöjäseniltä, 10 markkaa opiskelijoilta ja 150 markkaa yhteisöiltä. Jäsenet saivat jäsenkirjeenä tietoja seuran toiminnasta, kokous- ja seminaarikutsut sekä teemapäivien ohjelmat. Myös seuran *Kielikuvia*-lehti jaettiin jäsenistölle.

Johtokunta

Seuran johtokunta koostui vuonna 1985 seuraavista jäsenistä ja heidän suiluissa mainituista varajäsenistään:

- Matti K. Suojanen, puheenjohtaja (Heikki Paunonen)
- Keijo Kylävaara, varapuheenjohtaja (Arto Seppälä)
- Valma Yli-Vakkuri (Irmeli Pääkkönen)
- Sirkka Närhinen (Esko Vierikko)
- Eero Helme (Kristen Herler)
- Kyllikki Keravuori (Leena Kirstinä)
- Arja Torkko (Markku Mannila)
- Jorma Kannila (Väinö Kirstinä)
- Aarre Huhtala (Esko Koivusalo)
- Simo Hämäläinen (Hannu Remes)
- Raili Vinnurva (Irja Rane-Peltola)
- Marsa Luukkonen (Kalevi Koukkunen)

Toiminta

Nykysuomen seura järjesti yhteistyössä Metallityöväen Liiton kanssa Työ ja kieli -seminaarin Murikan opistossa 17.1.1985. Seminaarissa

käsiteltiin työmarkkinoiden, ammattiyhdistysten ja työpaikkojen kieltä. Molemmipuolista vuoropuhelua kävivät kielen tutkimuksen ammattilaiset ja muut seuran edustajat sekä ammattiyhdistysväki. Tilaisuuden avasivat puheenvuoroillaan Murikan opiston rehtori Jukka Gustafsson ja professori Keijo Kylävaara. Aamupäivän aiheena seminaarissa oli ”Onko meillä yhteinen äidinkieli?”. Aiheesta kuultiin kolme esitelmää: apulaisprofessori Matti K. Suojanen esitteli sosiaali- ja ammattiryhmien kieltä kielentutkimuksen näkökulmasta, koneasentaja Leo Söderqvist selvitteli kieltä sosiaalisen aseman ja vallan heijastajana ja hioja Anna-Liisa Pitkänen esitti kommentin työpaikalta. Keskustelun puheenjohtajana toimi osastosihteeri Jorma Nirhamo. Iltapäivän seminaari aiheesta kysyttiin, onko työmarkkinakieli salakieltä, ja aiheesta käytettiin neljä puheenvuoroa. Tutkija Liisa Nyberg käsitteli sopimustekstejä kielenhuoltajan näkökulmasta, sopimustekstien kielen erityisluonnetta päätösprosessin näkökulmasta tarkasteli toimitusjohtaja Matti Pekkanen, kommentin työmarkkinamieheltä antoi maisteri Pekka Puranen ja kommentin työpaikalta pääluottamusmies Reijo Virtanen. Keskustelun puheenjohtajana toimi professori Jaakko Uotila.

Toimikauden aikana pidettiin kurssi ”Ympäristönsuojelun kieli” yhteistyönä Oriveden opiston ja Topelius-Akatemian kanssa 4.–6.2.1985 Oriveden opistossa. Kurssilla tarkasteltiin luonnon- ja ympäristönsuojelun kieltä ja terminologiaa tieteen, hallinnon, tiedotuksen, elämysmaailman sekä käytännön kannalta. Tapahtuma oli tarkoitettu tiedottajille, hallinnon tehtävissä toimiville, luonnonsuojeluväelle, opettajille ynnä muille asiasta kiinnostuneille. Kurssin vetäjänä toimi ympäristönsuojeluntarkastaja Jukka Taarna, ja mukana oli myös tutkija Liisa Nyberg Kielitoimistosta. Tilaisuuden avasivat Oriveden opiston rehtori Paavo Suvanto ja Nykysuomen seuran puheenjohtaja Matti K. Suojanen. Ensimmäisenä kurssipäivänä kuultiin seuraavat esitelmät: osastopäällikkö Olli Ojala kysyi, onko hallinnolla kieltä ja tarkasteli kieltä ympäristönsuojelun aseena, ympäristönsuojelun kieltä toimittajan kannalta esitteli toimittaja Veikko Neuvonen, ja dosentti Anto Leikola perehdytti kuulijoita ympäristönsuojelun kielen tyyleihin. Toisena kurssipäivänä esitelmät jatkuivat humanististen tieteiden kandidaatti Sari Levón-Willamon selostuksella eräästä ympäristönsuojelusanaston tutkimuksesta, toimistopäällikkö Esko Koivusalon selvityksellä ympäristönsuojelusanastoa kielenhuoltajan näkökulmasta, lisensiaatti Ilpo Kankaan puheenvuorolla ympäristönsuojelun ”Kieli – teoriasta käytäntöön” ja kirjailija Eeva Tikan esityksellä aiheesta ”Kirjailija ja luonto”. Kurssin päätöspäivänä tehtiin ryhmätöitä, käsiteltiin raportteja ja keskusteltiin yleisesti.

Nykysuomen seura järjesti toimikauden aikana kaksi ohjelmallista yleisötilaisuutta. Kevätteemapäivä pidettiin 30. maaliskuuta 1985 Helsingissä yhteistyössä Yleisradion ja MTV:n kanssa. Päivän aiheena oli ”Julkinen puhekieli joukkoviestimissä”, ja aiheesta käytiin kolme vuoropuhelua asiantuntijoiden välillä. Tilaisuuden avaussanat lausui seuran puheenjohtaja Matti K. Suojanen, ja vuoropuhelujen ja keskusteluiden puheenjohtajana toimi

professori Timo Tiusanen. Ensimmäisen vuoropuhelun kävivät nuorisokielestä rockradion toimittaja Juha Tynkkynen ja Yleisradion ammattiopiston kielellisen ilmaisun opettaja Kaarina Karttunen. Toisen vuorokeskustelun aiheena oli radioesiintyjien arkikieli, ja siitä puhuivat toimitussihteeri Pekka Laine Tänään iltapäivällä -ohjelmasta ja professori Jaakko Lehtonen Jyväskylän yliopistosta. MTV:n teatteritoimituksen päällikkö Panu Rajala ja käsikirjoitus- ja ohjaustyön opettaja Eila Arjoma Yleisradiosta puolestaan keskustelivat dialogimuotoisesta puhekielestä.

Systeemapäivä ”Tämän päivän runonlaulajat” pidettiin 12.10.1985 Tampereella. Nykysuomen seura halusi Kalevalan juhluvuonna 1985 myös kunnioittaa runonlaulajia – tämän päivän runonlaulajia. Päivän ohjelmisto koostui keskustelusta sekä vuoropuhelusta esitelmöitsijöiden ja ”runonlaulajien” välillä. Esitelmöitsijöistä Ilpo Saunio kertoi trubaduurista kansainvälisessä kontekstissa, Hannu A. Virtanen käsitteli iskelmäsanoituksia 1970-luvulla, Kari Levola tarkasteli rock-sanoituskilpailun satoa ja Markku Hoikkala puhui iskelmästä ja suomalaisesta. Runonlaulajien puheenvuoron käyttivät Anneli Saaristo ja Mikko Perkoila. Oheismonisteen materiaali koostui Dingo-yhtyeen Neumannin, rock-sanoituskilpailun voittaneen Juha Lehtovuoren sekä Mikko Perkoilan sanoituksista. Myös laulaja Anneli Saaristo oli valinnut ohjelmistostaan viisi eri tekijöiltä peräisin olevaa sanoitusta. Tilaisuuden juontotehtävissä toimi Ilpo Hakasalo.

Kielikuvia-lehti

Nykysuomen seuran oma julkaisu *Kielikuvia* ilmestyi ensimmäisen kerran toukokuussa 1985. Seuran puheenjohtajan Matti K. Suojasen alkusanojen mukaan (*Kielikuvia* 1/1985) jäsenlehti kertoo seuran kuulumiset niillekin jäsenille, jotka eivät pääse seuran järjestämiin tilaisuuksiin. Lehti ei kilpaile muiden kieliasioita käsittelevien lehtien kanssa, vaan pyrkii tuomaan julki kieltä ja kielenkäyttöä pohtivien asiategistien lisäksi persoonallisia puheenvuoroja suomen kielen ilmiöistä ja rikkaudesta. *Kielikuvia* ilmestyy kahdesti vuodessa. Lehden tarkoituksen ja luonteen lisäksi ensimmäisessä numerossa esiteltiin lyhyesti seuran järjestämät tilaisuudet vuonna 1985 sekä seuran toimintaa yleensä. Julkaisun toimittamisesta vastasi tiedotussihteeri Liisa Nyberg.

Yhteydet

Toimikautena 1985 Nykysuomen seura teki yhteistyötä julkisen kielenkäytön eri tahojen kanssa ja laajensi kanssakäymistä julkisten instituutioiden ulkopuolellekin. Tästä kertoo kanssakäyminen muun muassa populaarikulttuurin edustajien ja yksittäisten tutkijoiden kanssa esiintyjä – yleisö – tutkija -asetelmassa.

TOIMINTAVUOSI 1986

Jäsenistö

Toimintavuoden 1986 päättyessä Nykysuomen seurassa oli kaikkiaan 408 jäsentä, näistä 397 henkilö-, ja 11 yhteisöjäsentä. Jäsenmaksua henkilöjäsenet maksoivat 30, opiskelijajäsenet 10 ja yhteisöjäsenet 150 markkaa. Jäsenet saivat jäsenkirjeenä tietoa seuran toiminnasta ja kutsut seuran järjestämiin tilaisuuksiin sekä seminaareihin. *Kielikuvia*-lehti jaettiin jäsenistölle.

Johtokunta

Seuran johtokuntaan kuuluivat vuonna 1986 seuraavat varsinaiset jäsenet ja heidän suluissa olevat varajäsenensä:

- Matti K. Suojanen, puheenjohtaja (Heikki Paunonen, varapuheenjohtaja)
- Keijo Kylävaara (Arto Seppälä)
- Valma Yli-Vakkuri (Irmeli Pääkkönen)
- Aarre Nyman (Panu Rajala)
- Eero Helme (Kirster Herler)
- Kyllikki Keravuori (Leena Kirstinä)
- Arja Torkko (Markku Mannila)
- Jorma Kannila (Väinö Kirstinä)
- Aarre Huhtala (Esko Koivusalo)
- Simo Hämäläinen (Hannu Remes)
- Raili Vinnurva (Irja Rane-Peltola)
- Marsa Luukkonen (Kalevi Koukkunen)

Toiminta

Nykysuomen seura toimeenpani toimikauden aikana kolme ohjelmallista yleisötilaisuutta. Kevätteemapäivänä 26.4.1986 Helsingissä keski-tyttiin kääntämisen problematiikkaan otsikolla ”Puuttuvat sanat ja muuttuvat merkitykset”. Tilaisuuden avaussanat lausui Heikki Paunonen, ja juontajina toimivat Keijo Kylävaara sekä Esko Koivusalo. Esitelmiä pidettiin kaikkiaan kuusi. Heti avaussanojen jälkeen oli vuorossa Markku Manninen, joka puhui lyhyesti kääntämisen monista ongelmista. Hänen jälkeensä puheenvuoron sai sanakirjoista kääntäjän apuna kertonut Juhani Härmä. Mirja Rutanen ja Ilona Sevelius tarkastelivat tiedon välitystä kieleltä toiselle, ja keskustelun jälkeen Klaus Taubert WSOY:ltä sekä Otavan edustaja käsitelivät kustantajien valinnanvaikeutta. Tiivistettyä tietoa televisiosta antoivat Kaija Krabbe ja Anita Paajanen-Mannila, ja nelikko Annikki Suni, Hannu Launonen, Rauno Ekholm sekä Markku Salo esitelmöi aiheesta ”Kieli ja kulttuuri: tunteet ja tunnelmat”. Esitelmien jälkeen oli varattu aikaa keskustelulle. Teemapäivä keräsi runsaan osanottajamäärän, noin 200 henkeä.

Seura järjesti Oriveden Opiston Topelius-akatemiaan kanssa Opetuksen kieli -seminaarin 12.–14.5.1986 Oriveden Opistossa. Seminaari oli tarkoitettu erityisesti suunnittelijoille ja hallintotehtävissä toimiville sekä oppikirjojen tekijöille. Kaikki muutkin asiasta kiinnostuneet olivat tervetulleita mukaan tapahtumaan. Seminaarin ensimmäisenä päivänä aiheena oli koulutus-suunnittelun kieli sekä peruskoulun tulo Suomeen. Tapahtuman avasi Oriveden Opiston rehtori Jukka Varanki, ja ensimmäisen esitelmäpuheenvuoron sai professori Heikki Paunonen. Professori Paunonen puhui Nykysuomen seurasta ja opetuksen kielestä. Koulutussuunnittelun valtavirtauksia tarkasteli esityksessään suunnittelupäällikkö Liekki Lehtisalo opetusministeriöstä, ja Kaupunkiliiton apulaisosastopäällikkö Simo Juva puolestaan kertoi koulutussuunnitelmien syntymisestä. Koulutussuunnitelmien soveltamisesta esitelmöi Kouluhallituksen toimistopäällikkö Eino Suomalainen. Toisen seminaaripäivän teemana oli oppikirjojen kieli, ja aiheesta pidettiin kuusi esitelmää. Teknillisen korkeakoulun apulaisprofessori Pekka Ryttilän aiheena oli tiedon havainnollistaminen, ja oppikirjantekijän ongelmia selvittefi filosofian tohtori Kai R. Lehtonen Yleisradiosta. Oppikirjoista ja kielenhuollosta puhui Kotimaisten kielten tutkimuskeskuksen toimistopäällikkö Esko Koivusalo, kun taas Weilin + Göösin toimistopäällikkö Sirkka Varstala tarkasteli oppikirjoja ja kustantajaa, oppikirjoja ja kouluhallitusta puolestaan käsitteli Reijo Ala-Kurikka kouluhallituksesta ja oppikirjojen kieltä tarkasteli tutkija Raija Lehtinen Kotimaisten kielten tutkimuskeskuksesta. Viimeisen seminaaripäivän aiheesta ”Koululaitoksen hallinnon kieli” esitelmöivät Opettajien Ammattijärjestön osastopäällikkö Aslak Lindström (koululainsäädäntö koulun näkökulmasta) sekä Kotimaisten kielten tutkimuskeskuksen erikoistutkija Liisa Nyberg (koululainsäädäntö kielenhuoltajan näkökulmasta).

Systeemapäivä ”Ääni ja kieli” järjestettiin Tampereella 15.11.1986. Avajaisten jälkeen puheenvuoron sai professori Kalevi Wiik, joka esitelmöi aiheesta ”Mitä sanojen lisäksi? Suomen kielen prosodiikasta”. Virkaatekevän professorin Kari Suomen esitelmä käsitteli suomen kielen äännejärjestelmän tulevaisuutta, ja dosentti Veijo Vihanta puolestaan pohti, mikä suomen ääntämisessä on vaikeaa ulkomaalaiselle. Keskustelusta ja kommentoinnista huolehtivat muun muassa filmipäällikkö Aki Oora, ohjaaja Ossi Räikkä sekä tiedotuspäällikkö Esko Vierikko. Tapahtuman juonsi toimitussihteeri Ari Rannisto. Tilaisuuteen osallistui noin 50 henkeä.

Julkaisutoimintaakin Nykysuomen seuralla oli jonkin verran. Seuran lehti *Kielikuvia* ilmestyi kerran kaksoisnumerona. Lehdessä käsiteltiin kielen toissijaista käyttöä, opetuksen ja oppikirjojen kieltä sekä erilaisia oikeakielisyyseikkoja. Yhteistyönä Metallityöväen Liiton kanssa julkaistiin kirjanen Työ ja kieli. Kirjanen oli Nykysuomen seuran julkaisusarjan ensimmäinen nide, ja siihen oli kirjattu Työ ja kieli -seminaarissa 17.1.1985 pidetyt esitelmät ja niihin liittyvät kommentit.

Yhteydet

Toimikauden 1986 aikana Nykysuomen seura teki yhteistyötä julkisen kielenkäytön eri tahojen kanssa ja laajensi kanssakäymistä julkisten instituutioiden ulkopuolellekin. Yhteistyötä oli muun muassa eri alojen kääntäjien ja kielenkäyttäjien kanssa.

TOIMINTAVUOSI 1987

Jäsenistö

Toimikauden 1987 lopussa seuraan kuului 367 henkilöjäsentä ja 11 yhteisöjäsentä. Henkilöjäsenten määrä oli pienentynyt edellisestä vuodesta 30 hengen verran; yhteisöjäsenten määrä oli ennallaan. Myös jäsenmaksut olivat muuttuneet. Henkilöjäsenten jäsenmaksu korotettiin aiemman 30 markan sijasta 50 markkaan. Opiskelijoiden maksu oli edelleen 10 ja yhteisöjen 150 markkaa. Jäsenet saivat vuoden kuluessa jäsenkirjeenä tietoja seuran toiminnasta ja kutsut seuran järjestämiin tilaisuuksiin sekä *Kielikuvia*-lehden.

Johtokunta

Nykysuomen seuran johtokunnan muodostivat vuonna 1987 seuraavat varsinaiset jäsenet sekä heidän suluissa ilmoitetut varajäsenensä:

- Matti K. Suojanen, puheenjohtaja (Heikki Paunonen, varapuheenjohtaja)
- Kyllikki Keravuori (Leena Kirstinä)
- Elina Simonen (Arto Seppälä)
- Liisa Nyberg (Aarre Huhtala)
- Marsa Luukkonen (Kalevi Koukkunen)
- Raili Vinnurva (Irja Rane-Peltola)
- Valma Yli-Vakkuri (Irmeli Pääkkönen)
- Arja Torkko (Paavo Anttila)
- Aarre Nyman (Esko Vierikko)
- Jorma Kannila (Väinö Kirstinä)
- Kai Vakkuri (Pirjo Toivonen)
- Simo Hämäläinen (Kreetta-Liisa Lahti-Uotila)

Toiminta

Nykysuomen seuran tapahtumiin toimikautena lukeutui neljä ohjelmallista yleisötilaisuutta. Tapahtumista ensimmäinen oli maaliskuun 4.–6. päivänä 1987 Oriveden opistossa järjestetty kurssi ”Oppikirjojen kieli”. Kurssi oli jatkoa 12.–14.5.1986 pidetylle ”Opetuksen kieli” -seminaarille, ja se oli suunnattu eritoten oppikirjojen tekijöille ja kirjojen kieliasusta vastaaville henkilöille. Ensimmäisenä kurssipäivänä kysyttiin, onko meillä oppikirjaongelmia. Tilaisuuden avasi Oriveden Opiston rehtori Jukka Varanki,

ja kurssin tavoitteita omassa puheenvuorossaan hahmotteli professori Matti K. Suojanen. Museotoimen johtaja Martti Helin pohti esitelmässään, ymmärtävätkö vanhemmat lastensa oppikirjojen tekstiä, ja ylitarkastaja Pirjo Nallikari puolestaan tarkasteli oppikirjan kieltä kirjan tekijän, kirjan käyttäjän ja kirjan tarkastajan kannalta. Lisensiaatti Martti Mäki-Tuuri käsitteli elämäkatsomustiedon oppikirjaa asenteiden antajana. Toisen kurssipäivän ohjelmasta vastasivat esitelmäsihteerit, ja esitelmiä kuultiin kaikkiaan kahdeksan. Aiheena olivat oppikirjan syntyvaiheet. Biologian oppikirjaa tekeillä ja käytännössä esitteli dosentti Matti Leinonen, ja kieltä vaikean asian havainnollistajana selvitti dosentti Walter Nienstedt. Kuvaamataidonopettaja Martta Pyykkö perehdytti kuulihoita typografisiin keinoihin oppikirjan parantajina ja pilaajina, ja oppikirjojen kielentarkistuksesta esitelmöi kustannustoimittaja Marsa Luukkonen. Lehtori Marja Leena Koli puhui äidinkielenopettajasta ja oppikirjojen kielestä; oppikirjojen hyväksymismenettelyä Kouluhallituksessa esitteli suunnittelija Osmo Toivonen, ja suunnittelija Eero Kalliomäen esitelmä koski ammattikasvatushallituksen vastuuta oppikirjan kielestä. Äidinkielen oppikirjaa mallin antajana käsitteli toimistöpäällikkö Esko Koivusalo. Viimeisen kurssipäivän ainoan esitelmän ”Kotimaisten kielten tutkimuskeskus oppikirjantekijän palveluksessa” piti erikoistutkija Liisa Nyberg. Loppupäivä oli varattu keskustelulle ja jatkoitöiden suunnittelulle.

Seuran keväteemapäivä ”Kirjailijat ja kielenhuolto” pidettiin Oulun kaupunginkirjastossa 28.3.1987. Tilaisuuden avauksessa puhuivat Oulun kaupunginkirjaston johtaja Benita Pasanen ja Nykysuomen seuran puheenjohtaja Matti K. Suojanen. Professori Pauli Saukkonen kysyi esitelmässään, saako kirjailijan kieltä korjailla. Runoilija Pekka Sairanen piti puheenvuoronsa aiheesta ”Kieli, kielenhuolto, kirjailija”, ja ateljeekriitikon näkökulman kielenhuoltoon toi läänintaiteilija Olavi Jama. Kulttuuritoimituksen päällikön Kaisu Mikkolan aiheena oli ”Mitä kummaa kieltä kulttuuriosastoissa?”. Tapahtuman juontajaksi oli valittu Oulun yliopiston suomen kielen lehtori Irmeli Pääkkönen, ja tilaisuuteen otti osaa noin 60 ihmistä.

Syyskuussa 1987 seura ja Tampereen kaupunki järjestivät kerhoillan ”Virkakielestä ja kielenhuollosta”. Tilaisuus oli tarkoitettu kaupungin virkamiehille ja kaikille suomen kielen käytöstä kiinnostuneille.

Nykysuomen seuran syyssemapäivät olivat 20.–21. marraskuuta 1987 Kouvolassa. Päivien aiheena oli ”Sanakirjojen teko, käyttö ja tutkimus”, ja tilaisuus oli tarkoitettu täydennyskoulutukseksi kääntäjille, tulkeille, kielten opettajille sekä muille asiasta kiinnostuneille. Tapahtuma järjestettiin yhteistyönä Helsingin yliopiston Kouvolan täydennyskoulutustoimikunnan kanssa. Syyssemapäivien avauksessa professori Tuomo Tuomi esitelmöi leksikon olemuksesta, ja heti hänen jälkeensä suunnittelupäällikkö Raimo Jussila puhui sanakirjoista ja kielentutkimuksesta. Sanakirjakäsitteiden pulmia esitteli tutkija Matti Vilppula, ja suomen kielen perussanakirjasta kertoi tutkija Risto Haarala. Päivän viimeinen, assistentti Aino Kärnän esitelmä

käsitteli aihetta ”Leksikografia – tiedettä vai käytäntöä?”. Lopuksi oli varattu aikaa keskusteluun. Toisen tapahtumapäivän avasi johtaja Markku Mannila esitelmällään sanakirjan käyttämisestä, ja varatoimitusjohtaja Keijo Ahti WSOY:stä hahmotteli sanakirjojen tulevaisuutta kustantajan näkökulmasta. Kolmikko HuK Aino Kangas – FK Riitta Korhonen – FK Ritva Paananen luennoi tyylinmäärittelystä otsikolla ”Vars. ark., us. leik. tai halv. – tyylinmäärittelyn vaikeuksista”. TV-kääntäjä Kirsti Luova pohti, miten TV-kääntäjä löytää oikeat sanat, ja hänen esityksensä jälkeen käytiinkin jo loppukeskustelu. Tilaisuus keräsi paikalle runsaasti kiinnostuneita osanottajia.

Joulukuun 12. päivänä 1987 Nykysuomen seuran Helsingin aktiivijäsenet järjestivät kieli-illan, jossa viransijainen professori Kaisa Häkkinen kertoi etymologisesta sanakirjastaan.

Julkaisutoiminnan osalta tapahtumia oli niukahkosti. Seuran lehti *Kielikuvia* ilmestyi kaksi kertaa. Vuoden 1987 ensimmäisessä numerossa esillä olivat muun muassa astevaihtelusäännöt nykykielessä. Toinen numero sisälsi pitkälti kirjailijoita ja kielenhuoltoa käsitelleen kevättemapäivän alustuksia.

Yhteydet

Toimivuoden 1987 aikana Nykysuomen seuralla oli yhteistoimintaa julkisen kielenkäytön eri tahojen kanssa. Kuten aiemminkin, seura pyrki laajentamaan kanssakäymistä myös julkisten instituutioiden ulkopuolelle. Osoituksena tästä oli yhteistyö esimerkiksi eri alojen kääntäjien ja kielenkäyttäjien kanssa.

TOIMINTAVUOSI 1988

Jäsenistö

Toimikauden 1988 päättyessä seuran kuului 339 henkilöjäsentä ja 12 yhteisöjäsentä. Jäsenmaksuna perittiin henkilöjäseniltä 50, opiskelijoilta 10 ja yhteisöiltä 150 markkaa. Jäsenet saivat vuoden mittaan seuran toiminnasta tiedottavat jäsenkirjeet, kutsut seuran järjestämiin tilaisuuksiin sekä *Kielikuvia*-lehden.

Johtokunta

Nykysuomen seuran johtokuntaan kuuluivat vuonna 1988 seuraavat varsinaiset ja heidän suluissa mainitut varajäsenensä:

- Matti K. Suojanen, puheenjohtaja (Heikki Paunonen, varapuheenjohtaja)
- Kyllikki Keravuori (Leena Kirstinä)
- Elina Simonen (Kaija Valkonen)
- Maija-Liisa Länsimäki (Esko Koivusalo)

- Marsa Luukkonen (Kalevi Koukkunen)
 - Raili Vinnurva (Tellervo Hyttinen)
 - Valma Yli-Vakkuri (Irmeli Pääkkönen)
 - Arja Torkko (Paavo Anttila)
 - Aarre Nyman (Esko Vierikko)
 - Jorma Kannila (Väinö Kirstinä)
 - Kaj Vakkuri (Pirjo Toivonen).
- Lisäksi varajäsenistöön kuului Kreetta-Liisa Lahti-Uotila.

Toiminta

Vuoden toiminta aloitettiin paikallisella kieli-illalla Tampereella tammi-kuussa 1988. Tapahtumassa oli mukana muun muassa suurlähettiläs, kansliapäällikkö Paul Gustafsson, joka toimi kirjan juhluvuoden juhlatoimikunnan puheenjohtajana.

Nyky-suomen seura järjesti toimikauden aikana jo perinteeksi muodostuneet kevät- ja syysseemapäivät. Kevätsemapäivää vietettiin Tampereella 26.3.1988 otsikolla ”Kielellinen vuorovaikutus hoitotilanteessa”. Tilaisuudessa dosentti Lyly Teppo puhui tieteen kielen ja potilaan kielen kohtaamisesta, apulaisprofessori Markku Ojanen esitteli diagnostiikan kieltä ja sen muutoksia, toimittaja Elina Karjalainen selvitti potilaan näkökulmaa esitelmässään ”Ymmärrätkö minä, ymmärretäänkö minua?”, lisensiaatit Heta ja Matti Häyry valottivat hoitotapahtuman kielen eettisiä ulottuvuuksia, lehtori Kirsti Aalto kertoi sielunhoidon ja saattohoidon kielestä ja Maija-Liisa Länsimäki perehdytti kuulijoita lääketieteen slangiin. Lopuksi oli varattu aikaa keskusteluun.

Syysseemapäivä ”Sanomalehtijournalismin muodot ja tyyli” pidettiin 21. lokakuuta 1988 Helsingissä yhdessä Sanomalehtien Liiton kanssa. Avauspuheenvuoron jälkeen päästiin kuulemaan esitelmää, joita pidettiin kaikkiaan kuusi. Ensimmäisenä esitelmöi apulaisprofessori Esko Salminen sanomalehtien sisältörakenteesta ja sen kehityksestä. Suomalaisen sanomalehtityylin historiaa esitteli apulaisprofessori Päivi Rintala, ja lehtikielen nykyisistä standardityypeistä puhuivat professori Osmo A. Wiio ja Marketta Uusitalo. Juha Tanttu ja Erkka Lehtola esittelivät journalismin tyylejä toimittajan näkökulmasta, ja kielentutkijan näkökulman samaan aiheeseen toi lisensiaatti Antero Niemikorpi. Lisensiaatti Liisa Tiittula puhui sanomalehtikielellä vaikuttamisen keinoista. Keskustelulle ja esitelmien kommentoinnille oli luonnollisesti varattu aikaa.

Julkaisu-toiminnan osalta tapahtumia oli kahden *Kielikuvia*-lehden ilmestymisen verran. Vuoden ensimmäisessä numerossa keskityttiin pääasiassa syksyn 1987 sanakirjoja käsitelleen teemapäivän esitelmiin. Numerossa 2/1988 esiteltiin ”Kielellinen vuorovaikutus hoitotilanteessa” -keväteseemapäivän puheenvuoroja.

Yhteydet

Toimivuonna 1988 Nykysuomen seura teki yhteistyötä julkisen kielenkäytön eri tahojen kanssa. Kevätteemapäivän esiintyjänä oli niin hoitoalan kuin kielentutkimuksenkin edustajistoa, ja syys-teemapäivänä journalis-mia käsiteltiin yhdessä Sanomalehtien Liiton kanssa.

TOIMINTAVUOSI 1989

Jäsenistö

Vuoden 1989 lopussa Nykysuomen seuran jäsenmäärä oli 426. Näistä 404 oli henkilöjäseniä ja 22 yhteisöjäseniä. Jäsenmaksuissa ei tapahtunut muutoksia muiden kuin opiskelijajäsenten osalta: aiemman 10 markan sijaan opiskelijat maksoivat jäsenyydestään 20 markkaa, ja muut saman kuin edellisenä vuonna eli henkilöt 50 ja yhteisöt 150 markkaa. Jäsenetuna postitettiin kutsut seuran teematilaisuuksiin ja kokouksiin sekä *Kielikuvia*-julkaisut.

Johtokunta

Seuran johtokuntaan kuuluivat kaudella 1989 seuraavat varsinaiset ja heidän suluissa esitellyt varajäsenensä:

- Jorma Kannila (Paavo Anttila)
- Kyllikki Keravuori, puheenjohtaja (Maija-Liisa Huovinen)
- Leena Kirstinä (Tellervo Hyttinen)
- Kalevi Koukkunen (Väinö Kirstinä)
- Maija-Liisa Länsimäki (Oili Kivimäki)
- Aarre Nyman (Esko Koivusalo)
- Elina Simonen (Hannele Lemmetty)
- Matti K. Suojanen, varapuheenjohtaja (Armi Mäki-Tuuri)
- Arja Torkko (Irmeli Pääkkönen)
- Kaj Vakkuri (Pirjo Toivonen)
- Raili Vinnurva (Kaija Valkonen)
- Valma Yli-Vakkuri (Esko Vierikko)

Toiminta

Nykysuomen seuran keväteemapäivä ”Kansantajuistajan kielestä” pidettiin yhdessä Suomen Tietokirjailijat ry:n kanssa Helsingissä 18.3.1989. Tilaisuudessa kuultiin eri näkökulmia edustavia esitelmiä tieteen kielen populaaristamisesta, ja avauspuheenvuorojen jälkeen apulaisprofessori Matti K. Suojanen aloitti puhumalla muoti-ilmiöistä tiedon viestinnässä. Dosentti Tapio Markkasen aiheena olivat kieliyhteisön odotukset tiedon tarjonnassa, ja tekniikan lisensiaatti Satu Hassi kysyi, ketä tieteen hölynpö-

lykieli auttaa eteenpäin. Kysymykseen ”Kaipaako tietoteksti kustantajan kynää?” vastasi esitelmässään toimistopäällikkö Päivö Taubert.

Vuoden 1989 huhtikuussa seura järjesti Tampereella puhetta ja puheetutkimusta käsitelleen ”Puhutaan puheesta” -nimisen paikallistapahtuman. Tilaisuuden alustajana toimi Turun puhekielen hanketta johtanut ja alan raportteja julkaissut apulaisprofessori Matti K. Suojanen. Keskustelussa tuli esille muun muassa seuraavankaltaisia kysymyksiä: Millaista kieltä suomalaiset tänään puhuvat? Häviävätkö murteet ja syntyykö uusi puhekieli? Miten tutkimus pääsee näihin seikkoihin käsiksi? Mitä on tähän mennessä tutkittu? Puhuvatko kaikki suomalaiset kohta samalla tavoin? Miten me tamperelaiset puhumme tulevaisuudessa? Mitä eroa on naisten ja miehen kielellä?

Systeemapäivää 1989 vietettiin poikkeuksellisella tavalla: seuran edustajat osallistuivat Göteborgissa suomalaisella kulttuuriviikolla pidettyyn Kieli- ja vähemmistöpoliittiseen seminaariin. Seminaarin järjestivät Ruotsin suomalaisen keskusliiton (RSKL) Göteborgin ja Bohusin läänin piiri sekä Göteborgin yliopisto. Tapahtuma oli luonteeltaan kielisosiologinen foorumi. Nykysuomen seura edustivat kielivähemmistöistä lehdistössä puhunut Raimo Seppälä, teitittelyä ja valtaa käsitellyt Valma Yli-Vakkuri sekä suomen kielen muuttumisen syitä selvitellyt Heikki Paunonen. Alustuksia kuultiin myös tilaisuuden ruotsalaisilta ja tanskalaisilta osanottajilta. Kaksipäiväiseen seminaariin osallistui muun muassa kirjailijoita, lehdistöä, kielentutkijoita ja käytännön kielityöntekijöitä niin Suomesta kuin Ruotsistaakin. Seminaarin yhteydessä pidettiin kirjallinen ilta Göteborgin suomalaisella kansankorkeakoululla, ja illassa esitelmöi Nykysuomen seuran johtokunnan jäsen, kirjailija Jorma Kanninen. Kuulijakunta koostui pääasiassa Göteborgin suomalaisista harrastajakirjoittajista.

Helsingin paikallinen kieli-ilta järjestettiin yhdessä Nykysuomen seuran vuosikokouksen kanssa 9. marraskuuta 1989. Tilaisuudessa Kalevi Koukkunen piti esitelmän kirjoittamastaan vierassanojen etymologisesta sanakirjasta.

Seuran jäsenlehti *Kielikuvia* ilmestyi toimikauden aikana kaksi kertaa. Kevään numerossa käsiteltiin jo syksyn 1988 teemapäivänä esillä ollutta sanomalehtikieltä. Syksyn *Kielikuvia* puolestaan laajensi keväteemapäivänkin aihetta tieteen populaaristamista. Lehdessä kiinnitettiin kuluneen vuoden aikana erityistä huomiota luettavuuteen ja ulkoasun kiinnostavuuteen

Toimivuoden 1989 aikana myös aloitettiin pitkään vireillä ollutta hanketta seuran 10-vuotisjuhlakirjan julkaisemiseksi. Julkaisun nimeksi hahmoteltiin *Muuttuva kieli – muuttuva yhteiskunta*.

Yhteydet

Kuluneen vuoden mittaan Nykysuomen seura oli yhteistyössä julkisen kielenkäytön eri alueiden kanssa. Keväteemapäivä järjestettiin yhdessä Suomen Tietokirjailijat ry:n kanssa, ja perinteisen systeemapäivän si-

jaan tehdyllä matkalla Göteborgin Kieli- ja vähemmistöpoliittiseen seminaariin oli monta yhteistyökumppania. Ruotsin suomalaisen keskusliiton (RSKL) Göteborgin ja Bohusin läänin piirin lisäksi yhteistyötä tehtiin Göteborgin yliopiston, Göteborgin radion ja Göteborgin Suomalaisen Kansankorkeakoulun kanssa. Seminaarimatkan aikana käydyissä neuvotteluissa luotiin pohjaa jatkoyhteistyölle niin kielentutkimuksen, kielenopetuksen kuin kirjallisuudenkin alalla.

TOIMINTAVUOSI 1990

Jäsenistö

Toimivuonna 1990 Nykysuomen seuraan kuului kaikkiaan 430 jäsentä, joista 12 oli yhteisöjäseniä. Henkilöjäseniä oli neljä enemmän kuin edellisenä vuonna, mutta yhteisöjäsenten määrä oli vähentynyt rajusti: vuonna 1989 yhteisöjäseniä oli vielä 22. Jäsenmaksuja ainoastaan henkilöt maksoivat enemmän kuin aiemmin, korotusta oli tullut 20 markan verran eli henkilöjäsenmaksu oli nyt 70 markkaa. Jäsenedut sisälsivät seuran kahdesti vuodessa ilmestyvän julkaisun *Kielikuvia* sekä kutsut kokouksiin ja seuran järjestämiin tilaisuuksiin.

Johtokunta

Nykysuomen seuran johtokunta koostui vuonna 1990 seuraavista varsinaisista ja heidän suluissa luetelluista varajäsenistään:

- Kyllikki Keravuori, puheenjohtaja (Maija-Liisa Huovinen)
- Jorma Kannila (Tellervo Hyttinen)
- Leena Kirstinä (Väinö Kirstinä)
- Kalevi Koukkunen (Oili Kivimäki, sihteeri)
- Kaija Kuiri (Esko Koivusalo)
- Maija-Liisa Länsimäki (Marja Leena Koli, rahastonhoitaja)
- Armi Mäki-Tuuri (Hannele Lemmetty)
- Aarre Nyman (Irmeli Pääkkönen)
- Elina Simonen (Kristiina Rikman)
- Matti K. Suojanen, varapuheenjohtaja (Raimo Seppälä)
- Arja Torkko (Kaija Valkonen)
- Valma Yli-Vakkuri (Raili Vinnurva)

Toiminta

Kauden 1990 tapahtumat alkoivat 22. helmikuuta Oulussa järjestetyllä paikallistilaisuudella, jossa aiheena oli paikallisradioiden kieli. Keskusteluseminaarin alkusanat lausui professori Pauli Saukkonen, joka korosti puheenvuorossaan kielen moni-ilmeisyyttä ja joustavuutta. Neljästä alustajasta ensimmäisenä esiintyi Jouni Vedenoja, jonka paikallisradioitten kieltä

käsittelevä pro gradu -tutkielma oli vastikään tarkastettu. Vedenoja oli vertailut työssään oululaisen Radio Kaiun ja Radio Jyväskylän toimittajien kieltä. Toisen puheenvuoron käytti toimittaja Jussi Tervonen Radio Kaiusta. Hän puolusti paikallisradioiden toimittajien kieltä kielenhuoltajien lynkausmentaliteettia vastaan. Radio Megan toimittaja Risto Pyykkö kertoi kuulijoille paikallisradioiden toiminnan luonteesta ja sen vaikutuksista toimittajien kielenkäyttöön. Pyykkö korosti myös kielenhuollollisen koulutuksen tärkeyttä. Oulu-radion toimituspäällikkö Tenho Tornberg puolestaan puhui Oulu-radiossa käytetystä kielestä ja toimittajien koulutuksesta. Alustukset synnyttivät vilkasta keskustelua kielenhuollollisesti asennoituneiden ja kielen rikkautta kannattavien ihmisten välillä.

Nykysuomen seuran keväteemapäivä Tampereella 17.3.1990 sai otsikseen ”Kielen mahti urheilussa – urheilukielen mahti”. Seminaariluontoinen tapahtuma toteutettiin yhteistyönä Yleisradion kanssa, ja siksi alustajia oli sekä tutkijoiden että urheilukielen ammattikäyttäjien piiristä. Seuran puheenjohtajan, filosofian tohtori Kyllikki Keravuoren avauksen jälkeen assistentti Anne Rasinkangas vastasi puheenvuorossaan kysymykseen ”Miten kielen avulla luodaan sankareita?”. Lehtori Jyrki Pietilä esitti havaintoja urheilun muotokielen kehityksestä aineistonaan kesäolympialaiset 1920, 1956 ja 1984 sanomalehdissä. Toimituspäällikkö Voitto Raatikainen kertoi, miten syntyy urheiluselostus radioon, ja lopuksi toimituspäällikkö Seppo Kananas puhui TV:n urheiluselostajan ja katsojan yhteiselistä.

Sykyinen juhlateemapäivä ”Vallan kieli” pidettiin Oulussa 27. loka-kuuta 1990. Tilaisuudessa kuultiin neljä esitelmää, joista ensimmäisessä *Kaleva*-lehden toimittaja Tuulikki Ukkola pohti poliittisen vallan ja kielen välistä suhdetta. Virolainen kirjailija ja tutkija Rein Raud valotti yhteiskunnallisen todellisuuden ja sanojen suhteita kysymällä ”Kuka ymmärtää? Miten ymmärretään?”. Professori Viljo Rasila kertoi vallan jäljistä nimistössä, ja professori Fred Karlsson puolestaan puhui kielen, ajattelun ja koneen vuorovaikutuksesta: nykytilasta ja tulevaisuudennäkymistä. Seminaarin järjestämisessä Nykysuomen seuralla oli apunaan Oulun yliopiston suomen ja saamen kielen laitos.

Seuran lehti *Kielikuvia* julkaistiin toimikauden 1990 aikana kaksi kertaa. Vuoden ensimmäinen numero välitti syksyllä 1989 toteutetun Göteborgin Kieli- ja vähemmistöpoliittisen seminaarin esityksiä ja keskusteluja jäsenistölle. Numero 2/1990 jatkoi vielä kielipoliittisesta teemasta, mutta esiteli lisäksi keväteemapäivän 1990 aihetta urheilukieltä.

Julkaisu *Muuttuva kieli – muuttuva yhteiskunta* oli toimitteilla. Toimistukuntaan kuuluivat apulaisprofessori Valma Yli-Vakkuri, toimistopäällikkö Maija Länsimäki sekä toimittaja Aarre Nyman. Juhlajulkaisuun kaavailtiin noin kymmentä kielitieteellistä ja kulttuuripoliittista artikkelia.

Yhteydet

Toimikauden kuluessa Nykysuomen seuralla on ollut yhteistyötä julkisen kielenkäytön eri tahojen kanssa. Yhteistyökumppaneina olivat Oulun ja Tampereen yliopistot, Yleisradio sekä Kotimaisten kielten tutkimuskeskus. Lisäksi *Kieliposti*-niminen julkaisu tarjosi palstatilaa seuran käyttöön.

TOIMINTAVUOSI 1991

Jäsenistö

Toimintavuoden 1991 päättyessä Nykysuomen seurassa oli 438 jäsentä, joista yhteisöjäseniä oli 12. Henkilöjäseniä oli 8 enemmän kuin vuonna 1990, mutta yhteisöjäsenten määrä oli pysynyt ennallaan.

Johtokunta

Nykysuomen seuran johtokunta muodostui toimikautena 1991 seuraavista varsinaisista ja heidän suluissa mainituista varajäsenistään:

- Jorma Kannila (Marketta Harju-Autti)
- Kaarina Karttunen (Merja Karjalainen)
- Kyllikki Keravuori, varapuheenjohtaja (Väinö Kirstinä)
- Leena Kirstinä (Kaija Kuiri)
- Marja Leena Koli, rahastonhoitaja (Hannele Lemmetty)
- Kalevi Koukkunen (Armi Mäki-Tuuri)
- Maija Länsimäki (Aarre Nyman)
- Hanna Saressalo (Kristiina Rikman)
- Raimo Seppälä (Anneli Räikkälä)
- Matti K. Suojanen, puheenjohtaja (Pauli Saukkonen)
- Raija Viitanen (Kaija Valkonen)
- Valma Yli-Vakkuri (Raili Vinnurva)

Toiminta

Vuoden 1991 toiminta käynnistyi paikallistapahtumalla Tampereella. Helmikuun 11. päivänä seura järjesti yhdessä Tampereen kaupungin kulttuuritoimiston kanssa ”Mistä kadunnimet tulevat?” -aiheisen tilaisuuden. Alustajana tilaisuudessa oli kadunnimitoimikunnan puheenjohtaja, kamarineuvos Leila Halme. Kieli-illassa perehdyttiin katujen nimeämisperusteisiin ja katunimistön muutoksiin. Erityisesti esille nousi tutkimuksen ja alueen nimistä kansanomaisesti kertovien teosten tarve.

Nykysuomen seuran keväteemapäivää vietettiin Helsingissä, Suomen Tietotoimiston tiloissa 16. maaliskuuta 1991. Tavanomaisen seminaarin sijaan seuralaiset tutustuivat yleisesti tietotoimiston ja erityisesti Suomen Tietotoimiston toimintaan. Opastustehtävissä oli toimituspäällikkö Raimo Hei- nonen. Kysymyksiä ja keskustelua riitti niin tiedonvälityksen etiikasta kuin

kääntämisen ongelmistakin. Tapahtuma houkutteli mukaan 40 tiedonvälityksestä kiinnostunutta ihmistä.

Lehtikieltä ja erityisesti yhdyssanoja käsittelevä paikallistilaisuus pidettiin 16.10.1991 Tampereella. Kieli-ilta järjestettiin yhteistyössä Tampereen Sanomalehtimiesyhdistyksen ja Pirkanmaan äidinkielen opettajien yhdistyksen kanssa. Tapahtumassa esitelmöi maisteri Eeva Multanen iltapäivälehdistön uusista yhdyssubstantiiveista otsikolla ”Kauanko EY-esileikki kestää?”. Esitelmän jälkeinen keskustelu virisi lähinnä väärin muodostetuista verbeistä, sanarakenteista ja alkeellisista yhdyssanavirheistä.

”Purevatko mainokset?” -aiheinen syyssemapäivä oli Tampereella 26.10.1991. Tilaisuuden aloitti mainonnan suunnittelija Johanna Sinisalo kysymyksellään ”Mistä ne tyhjät sanat tulevat? Mainoskielen synty käytännössä?”. Esitelmänsä nimen mukaisesti Sinisalo selvitti mainoksen tekemisen käytännön puolta eli sitä, millainen prosessi synnyttää (Sinisaloa itseään lainaten) ”ne kammottavat kliseisyydet ja ärsyttävät sanoilla venkoilut, jotka niin monia kiusaavat”. Lehtori Hannu Vanhanen selvitti kuvakielen keinoja viestinnässä, ja filosofian tohtori, virkaatekevä apulaisprofessori Liisa Tiittula puolestaan puhui radiomainoksista, niiden tunnistettavuudesta ja ymmärtämistä vaikeuttavista tekijöistä. Viransijaisen professorin Päivikki Suojasen puheenvuoro käsitteli suostuttelijan strategioita. Etupäässä oli kyse poliitikkojen arvomaailmasta, seikoista, joita kunnallispoliitikot pitivät vaalilupauksissaan tavoiteltavina.

Nykysuomen seuran jäsenjulkaisu *Kielikuvia* ilmestyi kaksi kertaa toimikauden 1991 aikana. Ensimmäisessä numerossa perehdyttiin syksyllä 1990 Oulussa pidetyn juhlaseminaarin ”Vallan kieli” esitelmiin tiivistelmien muodossa. Kevätkokouksessa maaliskuussa 1991 esitetty toivomus lehden kokoamisesta paikkakunnittain toteutui ensimmäisen kerran lehden numerossa 2/1991. Vuoden toinen *Kielikuvia* oli näet koottu turkulaisvoimin. Lehdessä käsiteltiin muun muassa kohteliaisuutta kieliopissa, kielenkäytössä ja erityisesti koululaisten kielenkäytössä.

Seuran 10-vuotisjuhlakirja *Yhteiskunta muuttuu – kieli muuttuu* saatiin toimikauden kuluessa painokuntoon. Teoksen kustansi Werner Söderström Oy, ja sen toimittamisesta huolehtivat apulaisprofessori Valma Yli-Vakkuri, toimistopäällikkö Maija Länsimäki sekä toimittaja Aarre Nyman.

TOIMINTAVUOSI 1992

Jäsenistö

Toimintavuoden 1992 lopussa Nykysuomen seuraan kuului kaikkiaan 418 jäsentä, joista yhteisöjäseniä oli 14.

Johtokunta

Seuran johtokunnan muodostivat toimivuonna 1992 seuraavat varsinaiset ja heidän suluissa mainitut varajäsenensä:

- Matti K. Suojanen, puheenjohtaja (Marketta Harju-Autti)
- Jorma Kannila (Merja Karjalainen)
- Kaarina Karttunen (Väinö Kirstinä)
- Kyllikki Keravuori (Kaija Kuiri)
- Leena Kirstinä (Hannele Lemmetty)
- Marja Leena Koli, taloudenhoitaja (Armi Mäki-Tuuri)
- Kalevi Koukkunen (Aarre Nyman)
- Maija Länsimäki (Kristiina Rikman)
- Hanna Saressalo, sihteeri (Anneli Räikkälä)
- Raimo Seppälä (Pauli Saukkonen)
- Raija Viitanen, varapuheenjohtaja (Kaija Valkonen)
- Valma Yli-Vakkuri (Raili Vinnurva)

Toiminta

Nykysuomen seura järjesti toimikauden aikana kaksi teemapäivää. Kevätteemapäivä ”Mihin suunta, radiokieli?” pidettiin Helsingissä 28. maaliskuuta 1992. Tilaisuuden avauksena Yleisradion pääjohtaja Reino Paasilinna esitteli nykyradiota kielen ja tyylin kannalta. Hänen jälkeensä toimittaja Ismo Nykänen vastasi kysymykseen ”Mitä kieltä, Radiomafia?”. Kuuntelijoiden suhdetta radiokieleen selvitti suunnittelupäällikkö Ritva Paananen Kotimaisten kielten tutkimuskeskuksesta, ja filosofian maisteri Kaarina Karttunen puolestaan tarkasteli radiokieltä kouluttajan kannalta. Päivän päätteksi keskusteltiin radiokielestä. Tapahtumaan osallistui 40 seuran jäsentä.

”EY ja suomen kieli” -aiheinen seuran syyspäivä oli vuorossa 24.10.1992 Helsingissä. Teemapäivän avasi Nykysuomen seuran puheenjohtaja, apulaisprofessori Matti K. Suojanen. Euroopan Yhteisöstä ja suomen kielestä pidettiin neljä esitelmää. Filosofian lisensiaatti Kalevi Koukkunen WSOY:stä puhui suuntaviivoista ja evästyksistä, filosofian tohtori Maija Länsimäki Kotimaisten kielten tutkimuskeskuksesta esitteli sanaston käännosongelmia, EY-säädöksistä suomalaisen käsitejärjestelmän muuttajina eurobyrokraatin näkökulmasta esitelmöi Oikeusministeriön varatuomari Unnukka Stenqvist, ja Yleisradion taloustoimittaja Ilpo Ropponen kysyi: ”Vaikka kieli onkin eurokunnossa – ovatko kuulijat?”. Tilaisuudessa oli 35 henkeä.

Suomen kielen päivänä 9.4.1992 Tampereella pidettiin paikallistilaisuus, jonka aiheena oli ”Supaa ja läyhyä Lähi-idässä”. Tilaisuudessa alusti YK:n rauhanturvaajien slangia tutkinut Terhi Mansikkamäki. Kieli-iltaan osallistui 20 ihmistä.

Nykysuomen seuran jäsenlehti *Kielikuvia* ilmestyi toimikauden aikana kahdesti. Numerossa 1/1992 keskityttiin syksyn 1991 teemapäivän aiheeseen mainonnan kielestä, ja *Kielikuvia* 2/1992 koostui pääosin kevätteemapäivän 1992 radiokieltä käsittelevistä alustuksista.

Seuran kymmenvuotisen olemassaolon kunniaksi julkaistiin alkuvuodesta 1992 juhla kirja *Yhteiskunta muuttuu – kieli muuttuu*. Kirjasta kerrotaan tarkemmin seuraavassa, sille omistetussa luvussa.

Nyky-suomen seuran 10-vuotisjuhla kirja *Yhteiskunta muuttuu – kieli muuttuu*

Nyky-suomen seura juhlisti kymmenen vuotta kestänyttä toimintaansa julkaisemalla juhla kirjan helmikuussa 1992. Teoksen toimittajakuntaan kuuluivat Valma Yli-Vakkuri, Maija Länsimäki ja Aarre Nyman. Kirjan teemoja ovat yhteiskunnallisuus, normatiivis-stilistisuus ja nimet. Toimittajakunta katsoi, että kirjaan tulisi sisältyä erilaisia näkemyksiä valituista teemoista, ja tämän vuoksi julkaisuun kirjoitti kaikkiaan neljätoista eri alojen asiantuntijaa.

Yhteiskunnalliseen teemaan kuuluvat sellaiset kysymykset kuin vallan kielen ja yksilön suhteet, sukupuolten väliset suhteet ja niiden ilmeneminen puheessa sekä suomen kielen tulevaisuus yhdentyvässä Euroopassa. Vallan kielen ja yksilön välistä suhdetta käsittelevät kirjoituksissaan kansleri, oikeustieteen tohtori Kauko Sipponen (”Keneltä vaaditaan, kun yhteiskunnalta vaaditaan?”), filologi, runoilija ja esseisti Rein Raud Virosta (”Valta ja kieli”) sekä filosofian kandidaatti, suomen kielen amanuenssi ja kolumnisti Erkki Lyytikäinen (”Kielen irtautuminen inhimillisestä”). Sipponen ja Raud kirjoittavat eri näkökulmista yhteiskunnallisen käsitteistön ja sanaston monitulkintaisuudesta. Sipposen mukaan termien eriytymättömyys aiheuttaa asianhoitoa haittaavia tilanteisia tulkintoja, jolloin asianosaiset puhuvat toistensa ohi siitäkin huolimatta, että he käyttävät samoja sanoja. Käsitteitä ja niitä vastaavia termejä olisikin Sipposen mielestä selkiytettävä. Raud puolestaan tuo esille yhteiskunnallisen sanaston monitulkintaisuuden suomat mahdollisuudet ihmisten manipulointiin. Raudin artikkeli sisältää myös luokittelumallin vallan kielen eräiden piirteiden analysoimista varten. Erkki Lyytikäinen perehtyy kirjoituksessaan siihen, mitä statukseen pohjautuva nimenanto autoritaarisissa yhteisöissä kertoo aikakauden hengestä. Esimerkkien aihepiirinä ovat armeija, koulumaailma sekä urheilu.

Helsingin kauppakorkeakoulun suomen kielen professori Pirkko Nuolijärvi valottaa ”Naisen kielet: nouseva ja laskeva vesi, rajaton tila” -artikkelissaan miesten ja naisten puhe kulttuurin eroja ja niistä aiheutuvia vaikeuksia yhteisessä kanssakäymisessä. Suomen kielen asemasta käytyyn keskusteluun osallistuu suomen kielen apulaisprofessori, kielilautakunnan puheenjohtaja Päivi Rintala artikkelillaan ”Suomen kieli yhdentyvässä Euroopassa”. Hänen mukaansa suomen kieli ei ole Euroopassa tapahtuvien muutosten vuoksi vaarassa: kielen kehittymismahdollisuuksista monikielisyssä kulttuurissa kertoo historiammekin.

Viestintäkulttuurin aikasidonnaisuus ilmenee selkeästi professori Pauli Saukkosen kirjoituksesta ”Viestintäkulttuurin muutos – tyylilajien muutos”. Nykyajan lukijan vaikutelma 1800-luvun subjektiivisesta valistustyylisestä on

lähinnä naiivi, koska hän on tottunut objektiiviseen asiatyyliin, jossa asenteellisuuden sijaan suositaan passiivista, neutraalia ilmaisua. Viestintäkulttuurin jatkuvaa muuttumista ja vaikutusta kielen sekä tyylin normeihin tarkastelee puolestaan lehtori, kolumnisti Kirsti Mäkinen. Hänen artikkelinsa kantaa nimeä ”Muuttuuko lehtikieli? Muuttaako lehtikieli?”, ja se osoittaa muutoksen nopeuden: muutamassa vuodessa aiemmin kerätty lehtikielen materiaali oli vanhentunut tyyliltään.

Raamatunsuomennosten tarpeellisuudesta kirjoittaa raamatunkäännöstyön äidinkielen edustaja Aarre Huhtala. Artikkelissaan ”Miksi tarvitaan uusia raamatunsuomennoksia?” Huhtala arvelee uuden barokkityylin mahdollisesti syrjäyttävän nykyisen uusasiallisuuden ensi vuosituhannella. Tutkimuksen edistyminen luo myös osaltaan muutosodotuksia Raamatun sisällölle. Ilmaisun täsmällisyyttä ja tyyliä koskevat vaatimukset edellyttävät Raamatun ja muiden arvosteosten kääntämistä aika ajoin uudelleen.

Suomen kielen professorit Heikki Paunonen ja Osmo Ikola käsittelevät kirjakielen kehityskaarta: nousua ja ”rappeutumista”. Paunosen kirjoitus ”Kielettären koulijat” on oppihistoriallinen selvitys suomen kirjakielen kehitysvaiheista. Kielensuunnittelussakin on oma osansa erilaisilla muotivirtauksilla, jotka ohjailevat kansankielen kehittämistä sivistyskieleksi. Osmo Ikola osoittaa artikkelissaan ”Omistusliitteen harvinaistuminen”, kuinka herkästi kirjakielen oppitekoinen normi palautuu kansankielen mukaiseksi. Tämä tapahtuu, kun kielelliseltä ja alueellis-sosiaaliselta taustaltaan erilaiset ihmiset alkavat käyttää enemmän yleiskieltä.

Juhlakirjan kolmas eli nimiteema on yhteydessä vallankäytön teemaan. Jonkin ilmiön, käsitteen tai alueen haltuunottoon liittyy nimenanto. Paikannimet kertovat asutuksen tai eri asutusryhmien ja kansallisuuksien leviämisestä tai aatehistoriallisista vaikutuksista. Usein nimi on merkki vallanvaihdosta ja siitä johtuvista olosuhteiden muutoksista.

Artikkelissaan ”Paikannimet historian tutkimuksen lähteenä” yleisen historian professori Kalervo Hovi selvittää onomastisen metodin käyttöä vaikeasti dokumentoitavien historian vaiheiden todistusaineistona. Paikannimiä, niiden levikkiä ja alkuperää tutkimalla on saatu uutta tietoa esimerkiksi Suomen asutushistoriasta. Suomen historian professori Antti Laine käsittelee nimenmuutoksia kirjoituksessaan ”Karjalaisista ’suomalaisia’”. Nimenmuutokset suomalaisten miehittämässä Itä-Karjalassa jatkosodan aikana”. Kuten Kalervo Hovi artikkelissaan tuokin esille, valloittajien ensimmäisiä tehtäviä on hävittää historiaa kansakunnan muistista nimenmuutoksia tekemällä.

Nimitoimiston toimistopäällikkö, filosofian maisteri Eeva Maria Närhi kirjoittaa artikkelissaan ”Maiden nimistä ja niiden muuttumisesta” uusien valtioiden virallisista nimistä. Nimenanto on usein ollut yhteydessä nimenvaihdokseen, johon on päädytty entisen nimen palauttamisen tai esimerkiksi siirtomaaisäntien antaman nimen korvaamisen vuoksi. Muutoksesta kertoo myös kaavanimistö, jota nimitoimiston johtajan, filosofian tohtorin Ritva

Liisa Pitkäsén kirjoitus ”Kaavanimistön suunnittelu” käsittelee. Nimenannossa on tärkeää se, miten ja millä perustein urbaani yhteiskunta ottaa haltuunsa agraariyhteisön nimiperinteen. Tämä haltuunotto voi tapahtua kahdella tavalla: joko vanhaa nimiperinnettä säilyttäen ja soveltaen tai uusnimeämällä alue ikään kuin sitä ei olisi aiemmin nimetty.

Kirjan *Yhteiskunta muuttuu – kieli muuttuu* esittely perustuu artikkeliin, jonka Valma Yli-Vakkuri kirjoitti *Kielikuvia* -lehden numeroon 1/1992.

TOIMINTAVUOSI 1993

Jäsenistö

Toimintavuoden 1993 lopussa Nykysuomen seuran kuului yhteensä 355 jäsentä, joista yhteisöjä oli 15. Jäsenmäärä oli henkilöjäsenten osalta vähentynyt edellisvuodesta 63 jäsenen verran; yhteisöjäseniä oli tullut yksi lisää. Jäsenmaksut olivat yhteisöiltä 150, henkilöjäseniltä 70 ja opiskelijajäseniltä 40 markkaa.

Johtokunta

Seuran johtokunnassa olivat toimivuonna 1993 seuraavat varsinaiset ja heidän suluissa esiteltyt varajäsenensä:

- Jorma Kannila (Marketta Harju-Autti)
- Kaarina Karttunen (Merja Karjalainen)
- Kyllikki Keravuori (Väinö Kirstinä)
- Leena Kirstinä (Kaija Kuiri)
- Marja Leena Koli (Hannele Lemmetty)
- Kalevi Koukkunen (Aarre Nyman)
- Auli Kulkki-Nieminen (Kristiina Rikman)
- Maija Länsimäki (Anneli Räikkälä)
- Raimo Seppälä (Pauli Saukkonen)
- Matti K. Suojanen (Kaija Valkonen)
- Raija Viitanen (Armi Viita)
- Valma Yli-Vakkuri (Raili Vinnurva)

Toiminta

Nykysuomen seuran ohjelmassa oli toimikauden 1993 aikana kaksi teemapäivää. Kevätteemapäivä ”Eksyttävätkö toimittajat?” pidettiin Tampereella 27. maaliskuuta 1993. Pääteemoina olivat lehtien ja television viestin monitulkintaisuus, tyylipoikkeamat ja sekoittumat sekä vastaanottajan huomioonottaminen. Esitelmöitsijöinä toimivat lehtori Irma Lonka, toimittaja Matti Pitko, toimittaja Maarit Tastula sekä professori Pauli Saukkonen. Kommentoijana oli päätoimittaja Raimo Seppälä. Tapahtumaan osallistui 30 aiheesta kiinnostunutta kuulijaa.

Syksyn teemapäivä oli 30.10.1993 Vaasassa, ja aiheessa kysyttiin ”Mil-laista kielenhuoltoa tarvitsemme?”. Viransijainen professori Antero Niemikorpi, apulaisprofessori Päivi Rintala, päätoimittaja Jaakko Elenius, filosofian kandidaatti Sari Maamies, hallintopäällikkö Pekka Pöyhönen ja dosentti Irma Pääkkönen huolehtivat tilaisuudessa alustuksista. Syyspäivään osallistui 15 henkeä.

Paikallista toimintaa vuonna 1993 järjestettiin Tampereella kahden kieli-illan verran. Illoista ensimmäinen oli helmikuussa kirjakahvila Innossa, jossa perehdyttiin tv-toimittajan päällekkäispuhunsaan otsikolla ”Haastattelijan hyökkäyksiäkö? – Tv-toimittajan päällekkäispuhunnoista. Aiheesta alusti filosofian kandidaatti Johanna Pirttilahti-Mattila, joka pro gradu-työssään tarkasteli Anna-Kaisa Hermusen haastatteluohjelmassa käytyjä keskusteluja. Tilaisuudessa oli läsnä 30 ihmistä. Toinen kieli-ilta ”Amurinhovista Villa Alfonsoon – Mallit ja muoti asunto-osakeyhtiöiden nimissä” pidettiin marraskuussa 1993 hotelli Viktoriassa. Alustajana toimi filosofian kandidaatti Taina Kettunen, joka oli tehnyt aiheesta mainitun nimisen pro gradunsa. Asunto-osakeyhtiöiden nimeämisestä oli keskustelemassa 15 ihmistä.

Nykysuomen seuran *Kielikuvia*-jäsenlehti ilmestyi toimivuoden aikana kaksi kertaa. Ensimmäinen numero 1/1993 sisälsi syksyn teemapäivän satoa eli pohdintaa Euroopan Yhteisöstä ja suomen kielestä. Vuoden toisessa numerossa pitäydyttiin kevätteemapäivän 1993 toimittajien kielenkäyttöä käsittelevien alustusten esittelyssä.

TOIMINTAVUOSI 1994

Jäsenistö

Vuoden 1994 lopussa Nykysuomen seuraan kuului yhteensä 347 jäsentä, joista 15 oli yhteisöjäseniä. Jäsenmaksut olivat pysyneet ennallaan.

Johtokunta

Nykysuomen seuran johtokunta koostui vuonna 1994 seuraavista varsinaisista ja heidän suluissa mainituista varajäsenistään:

- Jorma Kannila (Merja Karjalainen)
- Kaarina Karttunen (Leena Kirstinä)
- Kyllikki Keravuori (Väinö Kirstinä)
- Kalevi Koukkunen (Marja Leena Koli)
- Auli Kulkki-Nieminen (Hannele Lemmetty)
- Maija Länsimäki (Harri Mantila)
- Päivi Löppönen (Antero Niemikorpi)
- Raimo Seppälä (Aarre Nyman)
- Armi Viita (Kristiina Rikman)
- Raija Viitanen (Anneli Räikkälä)

– Valma Yli-Vakkuri (Pauli Saukkonen)

Lisäksi varajäsenistöön kuului Kaija Valkonen.

Toiminta

Kuluneena toimikautena Nykysuomen seuralla oli kaksi teemapäivää. Kevään teemapäivä pidettiin Helsingissä maaliskuun 25. päivänä 1994, ja aiheena olivat Kotimaisten kielten tutkimuskeskuksen sanakirjahankkeet. Tilaisuuden avasi professori Tuomo Tuomi, minkä jälkeen sanakirja-aiheesta kuultiin neljä esitelmää. Päätoimittaja Risto Haarala puhui nykykielen sanaston kuvaamisesta, päätoimittaja Ulla-Maija Kulonen suomen sanojen alkuperästä, päätoimittaja Matti Vilppulan aiheena oli murteet ja sanakirja, ja toimittaja Ilse Cantell kertoi suomi-ruotsi -suursanakirjasta. Teemapäivään osallistui 15 henkeä.

Systeemapäivä nuorten kielestä oli vuorossa 29.10.1994 Tampereella. Nuorten kielestä esitelmöivät sanastosta ja maailmankuvasta pro gradu -työtään tekevät Harri Mustonen ja Pasi Kervinen, Aamulehden nuortenpalstan toimittaja Liisa Heinänen, nuortenkirjailija Jukka Parkkinen sekä kasvatustieteilijä Airi Mäki-Kulmala. Tapahtuma houkutteli paikalle 40 aiheesta kiinnostunutta henkilöä.

Syyskuussa 1994 seura antoi kielioppityöryhmän mietintöä *Kieli ja sen kieliopit. Opetuksen suuntaviivoja*. koskevan lausunnon Opetusministeriölle. Lausunnossa todetaan mietinnöstä muun muassa seuraavasti: ”Mietinnön ilmestyminen on ilahduttavaa, koska opetuksen kenttä on jo pitkään kaivannut tukea äidinkielen opetuksen sisällön valinnoissa ja painotuksissa. Tutkimuksen tuottaman uuden tiedon suhteuttaminen vanhaan rakenteeseen ja käytettävissä olevaan opetusaikaan on ollut pulmallista”. Mietintöä kiiteltiin myös esimerkiksi pääpiirteittäisen ja selkeän kuvan välittämisestä kielitieteen suunnista sekä puhekielen kieliopin esittelystä. Kritiikkiä taas annettiin pedagogisen kieliopin konkreettisen tuottamisedotuksen puuttumisesta ja ammattikoululaisten ja opistolaisten kouluasteen unohtamisesta.

Paikallistoimintaa seuralla oli 19.9.1994 Tampereella pidetyn keskustelutilaisuuden verran. Puheenaiheena oli kielioppityöryhmän mietintö, josta alusti työryhmän sihteerinä toiminut Irja Alho. Keskustelemassa oli kaikkiaan 55 henkilöä, heidän joukossaan suomen kielen professori Heikki Paunonen ja äidinkielen didaktikko Kyllikki Keravuori.

Nykysuomen seuran jäsenlehti *Kielikuvia* ilmestyi kaksi kertaa vuoden 1994 aikana. Ensimmäisessä numerossa esiteltiin systeemapäivän kielenhuoltoa koskevia alustuksia. Numero 2/1994 piti sisällään dosentti Terttu Orpanan kielioppityöryhmän mietintöä kommentoivan artikkelin sekä kaksi lyhyempää artikkelia viittomakielestä ja lehtikielen alatyylisistä ilmauksista.

TOIMINTAVUOSI 1995

Jäsenistö

Vuoden 1996 jäsenmaksut olivat yhteisöiltä 150, henkilöjäseniltä 70 ja opiskelijajäseniltä 40 markkaa. Toimintavuoden lopussa seuraan kuului kaikkiaan 240 jäsentä, joista yhteisöjäseniä oli 15.

Johtokunta

Syyskokouksen jatko-osassa johtokunnan varsinaisiksi jäseniksi valittiin seuraavat henkilöt ja heidän jäljempänä mainitut varajäsenensä:

- Matti K. Suojanen, puheenjohtaja
- Jussi Kallio
- Seppo Kangasniemi
- Jorma Kannila
- Kaarina Karttunen
- Kyllikki Keravuori
- Kalevi Koukkunen
- Auli Kulkki-Nieminen
- Päivi Löppönen
- Raimo Seppälä
- Armi Viita
- Raija Viitanen

varajäsenet:

- Riitta Eronen
- Merja Karjalainen
- Leena Kirstinä
- Väinö Kirstinä
- Marja Leena Koli
- Sirkku Latomaa
- Harri Mantila
- Antero Niemikorpi
- Aarre Nyman
- Pekka Pälli
- Kristiina Rikman
- Valma Yli-Vakkuri

Toiminta

Nykysuomen seura järjesti toimikauden aikana kaksi teemapäivää. Kevään 25.3.1995 pidetyn teemapäivän aiheena oli ”Tietotekniikan kielen kiemurat”. Alustajina toimivat erikoistutkija Tuomo Myllynen, fi-

nanssineuvos Ilmari Pietarinen, VTM Matti Sinko sekä kielenhuoltaja Marja Kantonen. Teemapäivään osallistui 40 henkilöä. Syyssemapäivä oli 28.10.1995, ja päivän aikana Matti Apunen selvitti lehden tietojärjestelmiä ja Tupu Anttila lehden kielenhuoltokäytänteitä. Kielenhuoltoseikkoja kommentoi suomen kielen tutkija, FL Heikki Hurta. Maila-Katriina Tuominen kertoi lisäksi toimituksen työnjaosta. Syyssemapäivä keräsi paikalle 30 henkilöä.

Jäsenlehti *Kielikuvia* ilmestyi kahdesti vuoden 1995 aikana. Numerossa 1/1995 käsiteltiin mm. suomen kieltä opittavana kielenä ja ylioppilajuhlapuheiden kaksitasoista maailmaa. Vuoden toisessa numerossa oli artikkeleita Öhman-skandaalista ja kielentutkimuksesta, kielenhuoltajan arjesta, urheiluselostajan roolista sekä 1900-luvun tyttökirjojen roolimalleista.

TOIMINTAVUOSI 1996

Jäsenistö

Toimintavuoden 1996 lopussa Nykysuomen seuraan kuului yhteensä 260 jäsentä, joista 15 oli yhteisöjäseniä.

Johtokunta

Seuran johtokuntaan kuuluivat seuraavat varsinaiset jäsenet ja heidän jälkeensä mainitut varajäsenet:

- Jussi Kallio
- Seppo Kangasniemi
- Jorma Kannila
- Kaarina Karttunen
- Kyllikki Keravuori
- Kalevi Koukkunen
- Auli Kulkki-Nieminen
- Päivi Löppönen
- Raimo Seppälä
- Armi Viita
- Raija Viitanen

varajäsenet:

- Riitta Eronen
- Merja Karjalainen
- Leena Kirstinä
- Väinö Kirstinä
- Marja Leena Koli
- Sirkku Latomaa
- Harri Mantila

- Antero Niemikorpi
- Aarre Nyman
- Pekka Pälli
- Kristiina Rikman
- Valma Yli-Vakkuri

Toiminta

Seuura järjesti vuoden aikana kaksi teemapäivää. Kevätteemapäivä ”Suomi ei ole vain äidinkieli, kokemuksia suomen kielen opettamisesta ja oppimisesta” pidettiin Tampereella 30.3.1996. Teemapäivän alustajina olivat Sirkku Latomaa, Eila Hämäläinen, Riitta Banerjee, Leena Huhtelin, Judit Nagy, Leelo Aberra sekä Linh Phuong. Tilaisuuteen osallistui 60 henkilöä. Syyssteemapäivä ”Suomen kieli rajojemme ulkopuolella” järjestettiin 26.10.1996, ja alustajina olivat Jarmo Lainio, Maria Mullonen sekä Maisa Martin. Paikalla oli 25 henkilöä.

Jäsenlehti *Kielikuvia* ilmestyi kahdesti vuoden 1996 aikana. Numerossa 1/1996 oli artikkeleita mm. ryhmän nimityksistä, *usko*-sanueesta, tietotekniikan termeistä sekä säädöskielestä. Lehti 2/1996 sisälsi kirjoituksia esimerkiksi suomen kielen ilmaisuvoimaisesta sanastosta, suomen kielestä muunkielisen näkökulmasta ja täytelisäkeidiomeista tamperelaisten puheessa.

TOIMINTAVUOSI 1997

Jäsenistö

Vuoden 1997 lopussa Nykysuomen seurassa oli kaikkiaan 270 jäsentä, joiden joukossa 15 yhteisöjäsentä.

Johtokunta

Seuran johtokuntaan kuuluivat toimintavuonna 1997 seuraavat varsinaiset jäsenet ja heidän jäljempänä mainitut varajäsenensä:

- Jussi Kallio
- Seppo Kangasniemi
- Jorma Kannila
- Kaarina Karttunen
- Kyllikki Keravuori
- Kalevi Koukkunen
- Auli Kulkki-Nieminen
- Päivi Löppönen
- Raimo Seppälä
- Armi Viita
- Raija Viitanen

varajäsenet:

- Riitta Eronen
- Merja Karjalainen
- Leena Kirstinä
- Marja Leena Koli
- Sirkku Latomaa
- Torsti Lehtinen
- Harri Mantila
- Antero Niemikorpi
- Aarre Nyman
- Pekka Pälli
- Kristiina Rikman
- Valma Yli-Vakkuri

Toiminta

Seuura järjesti tuttuun tapaan kaksi teemapäivää. Kevään teemapäivässä ”Oikeus omaan kieleen” 22.3.1997 Helsingissä Matti K. Suojanen puhui oikeudesta ja kohtuudesta pienen kielen elämässä ja Pirjo Karvonen käsittelee kielen ja kielipolitiikan ohjailua monikulttuurisessa Suomessa. Lisäksi Ritva Takkinen kertoi viittomakielen oikeuksista teoriassa ja käytännössä ja Adrew Chesterman meistä ja muista eli EU:n kielitaistelusta. Teemapäivään osallistui 22 henkilöä. Syyskokouksen yhteydessä järjestettiin tutustumislaisuus Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran tiloihin ja toimintaan. Mukana oli 15 henkilöä.

Kielikuvia-lehti ilmestyi kaksi kertaa toimintavuoden aikana. Numerossa 1/1997 käsiteltiin karjalaispohjaista savolaismurteiden aluetta, tekstin tuottamista sekä lapsenkieltä. Numero 2/1997 sisälsi kirjoituksia kiertoilmauksista, opettajien oppituntitilanteissa käyttämästä kielestä sekä suomalaisten iskelmätekstien sanastosta.

TOIMINTAVUOSI 1998

Jäsenistö

Toimintavuoden 1998 lopussa Nykysuomen seuraan kuului kaikkiaan 240 jäsentä, joista 15 oli yhteisöjäseniä.

Johtokunta

Seuran johtokuntaan kuuluivat seuraavat varsinaiset jäsenet ja heidän jäljempänä mainitut varajäsenensä:

- Jussi Kallio
- Seppo Kangasniemi
- Jorma Kannila

- Kaarina Karttunen
- Kyllikki Keravuori
- Kalevi Koukkunen
- Auli Kulkki-Nieminen
- Päivi Löppönen
- Marja-Leena Salo
- Raimo Seppälä
- Raija Viitanen

varajäsenet:

- Riitta Eronen
- Merja Karjalainen
- Leena Kirstinä
- Marja Leena Koli
- Sirkku Latomaa
- Torsti Lehtinen
- Harri Mantila
- Antero Niemikorpi
- Aarre Nyman
- Pekka Pälli
- Kristiina Rikman
- Valma Yli-Vakkuri

Toiminta

Nykysuomen seura järjesti toimintavuoden aikana kaksi teemapäivää. Kevätteemapäivä pidettiin Tampereella 4.4.1998 ja aiheena oli ”Sananvapaus”. Tilaisuuden alustajina toimivat Matti Pitko, Heikki Heikkilä sekä Eero Silvasti. Pitko kysyi alustuksessaan, mistä Suomessa saa puhua. Heikkilän esitys keskittyi sananvapauteen ja siihen, ketä kuunnellaan. Silvasti käsitteli omassa osuudessaan sananvapautta ja itsesensuuria. Teemapäivä keräsi 22 osallistujaa. Syysseemapäivä ”Paikallislehdet paikallisidentiteetin kuvastajina” järjestettiin 24.10.1998 Tampereella. Alustajista Pekka Rämänen kertoi pienen pitäjälehdten arkipäivästä, Martti Helin paikallislehdten roolista uudessa tilanteessa ja Seppo Kangasniemi Suomen viestimien yleisimmistä kielivirheistä ja niiden syntytaustasta. Tilaisuudessa oli mukana 15 henkilöä.

Seuran *Kielikuvia*-lehti ilmestyi vuoden aikana kahdesti. Numerossa 1/1998 oli artikkeleita mm. Virtain kulttuurintutkimuksesta, äidinkielen oppikirjatyon lähtökohdista, kielen muuttumisesta sekä Stadin slangista. Numero 2/1998 käsitteli sananvapautta, lempinimiä, lasten kielenkäytöstä sekä opiskelijoiden asenteita kielenhuoltoon kohtaan.